

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
AİLE HEKİMLİĞİ ANABİLİM DALI

124284

VAN YÖRESİNDE
KADIN VE ÇOCUĞA YÖNELİK
AİLE İÇİ ŞİDDET

Dr. Mustafa Haki SUCAKLI

UZMANLIK TEZİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

124284

TEZ DANIŞMANI

Yrd.Doç. Dr. Hüseyin Avni ŞAHİN

VAN – 2003

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1. ÖNSÖZ.....	1
2. ÖZET.....	2
3. SUMMARY.....	3
4. GİRİŞ VE AMAÇ.....	4
5. GENEL BİLGİLER.....	8
5.1. Aile Kavramı.....	8
5.1.1. Aileyi Niteleyen Karakteristikler.....	8
5.2. Şiddetin Tanımı.....	10
5.2.1. Saldırganlık ve Şiddetin Nedenleri.....	11
5.2.2. Şiddeti Etkileyen Faktörler.....	11
5.2.2.1. Yaş ve Cinsiyet.....	11
5.2.2.2. Anatomik, Biyolojik ve Fizyolojik Nedenler.....	12
5.2.2.3. Kişilik Özellikleri.....	13
5.2.2.4. Toplumsal Tabakalaşma.....	13
5.2.2.5. Kitle iletişimi.....	13
5.3. Aile İçi Şiddet.....	14
5.3.1. Duygusal ve Sözel Şiddet.....	15
5.3.2. Fiziksel Şiddet.....	16
5.3.3. Cinsel Şiddet.....	18

5.3.4. Ekonomik İstismar.....	19
5.4. Kadına Yönelik Şiddet ve Nedenleri.....	19
5.4.1. Bireysel Düzeydeki Faktörler.....	20
5.4.2. Yapısal Düzeydeki Faktörler.....	21
5.4.3. Sosyolojik Düzeydeki Faktörler.....	22
5.5. Saldırgan Erkeğin Özellikleri.....	24
5.6. Mağdur Kadın.....	25
5.7. Çocuğa Yönelik Şiddet.....	27
5.8. Medya ve Şiddet.....	31
5.9. Şiddetin Boyutu.....	34
5.9.1. Yaygınlık.....	34
5.9.2. Türkiye’de Aile İçi Şiddet Konusunda Yapılan Çalışmalar.....	38
6. MATERYAL VE METOD.....	42
7. BULGULAR.....	44
7.1. Kadınların tanımlayıcı özellikleri.....	44
7.2. Aile içinde kadına yönelik şiddet ve etkili faktörler.....	48
7.3. Aile İçinde Çocuğa yönelik şiddet.....	57
8. TARTIŞMA.....	60
9. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	71
10. KAYNAKLAR.....	75

11. ÖZGEÇMİŞ..... 85

12. ANKET FORMU..... 86

1. ÖNSÖZ

Uzmanlık eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerinden istifade ettiğim, gerek bilimsel çalışmalarında gerekse klinik rotasyonlarımda karşılaştığım her türlü problemle yakından ilgilenen Aile Hekimliği Anabilim Dalı Başkanımız sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Avni Şahin'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Sırasıyla Genel Cerrahi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Psikiyatri, Dahiliye kliniklerindeki rotasyonlarım sırasında teorik ve pratik açıdan istifade ettiğim ilgili kliniklerin tüm öğretim üyesi ve asistanlarına teşekkür ediyorum.

Ayrıca uzmanlık eğitimim boyunca bana destek olan sevgili eşim ve çocuklarıma sabırları için teşekkür ederim.

Aile içi şiddet konusunda yaptığım bu tezin hem bilime katkı sağlaması hem de şiddet mağduru insanların problemlerinin çözümüne ışık tutması temennisiyle.

Dr. Mustafa Haki SUCAKLI

2. ÖZET

Bu çalışma, Van bölgesinde yaşayan kadın ve çocukların maruz kaldıkları aile içi şiddetin boyutunu, tipini, sıklığını ve kadınların şiddete bakış açılarını çeşitli yönleriyle ortaya koymak için planlanmıştır. Çalışma 513 evli kadın üzerinde anket aracılığı ile yüzyüze görüşme yöntemi kullanılarak yürütülmüş, kesitsel tipte bir çalışmadır.

Araştırma kapsamına giren kadınların %75.4'ü aile içi şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadınların %64.9'u sözel şiddete, %55.8'i ekonomik şiddete, %52.4'ü fiziksel şiddete, %38.8'i ise cinsel şiddete maruz kalmakta idi. Şiddetin hiçbir şekline maruz kalmayanların oranı ise sadece %24.6 idi. Kadınlara fiziksel şiddet %78.4 oranında eşleri tarafından uygulanmakta idi. Yine bu kadınların %20.4'ü sık sık, %47.2'si ara sıra, %32.3'ü ise çok az sıklıkta fiziksel şiddete maruz kalmakta idiler. Şiddete maruz kalan kadınlar; daha yaşlı, ilk evlenme yaşı düşük, evlilik süresi uzun, daha çok sigara içen, eğitim düzeyi daha düşük, eşi alkol kullanan, ekonomik sıkıntı çeken, çocukluğunda şiddete maruz kalmış, aileleri kalabalık ve çocuk sayısı fazla olan kadınlardı. Şiddete maruz kalan kadınlar şiddeti onaylamaya eğilimli idiler.

Çocuğa yönelik aile içi şiddet oranı %70.4 idi. Çocuklar %29 ailede sadece anne, %4.6 ailede sadece baba ve %37.1 ailede ise hem anne hem de baba tarafından fiziksel şiddete maruz kalmakta idi. Çocuğa şiddet uygulayanlar; kendi ebeveyninden fiziksel şiddet gören, öğrenim düzeyi düşük, çocuk sayısı fazla olan ve kendisi şiddet gören kişiler idi.

Araştırma sonuçları kadın ve çocuğa aile içinde uygulanan şiddetin çok yüksek seviyelerde olduğunu göstermektedir. Şiddetin önlenmesi için; gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı, eğitim ve ekonomik seviye yükseltilmeli, halk bilinçlendirilmeli, konuyla ilgili tüm birimler koordine edilmeli, eğitim ve alt yapı eksiklikleri giderilmelidir.

3. SUMMARY

This study has been planned to investigate and to evaluate the dimension, type and frequency of the domestic violence to which children and women living in Van region were subjected, and also to understand the women's point of view to the domestic violence. This cross-sectional study was done on 513 married women who were subjected to questionnaire by using the face to face method.

75.4% of women included in the study were declared that they were subjected to domestic violence. 64.9% of women were subjected to verbal violence, 55.8% economic violence, 52.4% physical violence and 38.8% of them were subjected to the sexual violence. The frequency of women who were not subjected to any type of violence was only 24.6%. Physical violence to women was applied by their husbands was at the range of 78.4%. Of these women, 20.4% frequently, 47.2% rarely and 32.3% very rarely were subjected to physical violence. Women who were subjected to violence are older, younger married, having longer marriage time, economically suffering, subjected to violence when she was a child, living in crowded family and having so many children. Women who were subjected to violence had a tendency to approve the violence.

The range of domestic violence to children was 70.4%. Children were subjected to physical violence from only their mother 29%, from only their father 4.6% and from both their parents 37.1%. People who are applying violence to children are those who had been subjected to violence by their parents when they were young, less educated, having so many children and also they themselves are still subjected to violence.

According to the study, the domestic violence applied to women and children is in higher levels. To prevent the violence; needed legal regulations should be done, educational and economical level should be increased, the public should be coordinated and also educational and sub structural deficiencies should be solved.

4. GİRİŞ VE AMAÇ

Şiddet, insanlık tarihi boyunca çeşitli boyutlarıyla her zaman gündemde olmuş, ancak son zamanlara kadar nedenleri ve sonuçları üzerinde derinlemesine bir incelemeye de gidilmemiştir. Ancak şiddet yaşantımızda her zaman var olan bir olgu haline gelmiş ve multidisipliner (aile hekimleri, halk sağlıkçılar, psikiyatristler, travmatologlar, sosyologlar vs.) olarak ele alınması bir zorunluluk olmuştur.

Günümüzde tüm dünyada şiddet olaylarında bir artış gözlenmektedir. Kitle iletişim araçları yoluyla tüm dünyadaki şiddet olaylarını ve bunların biçimlerini takip etmekteyiz. Savaşlardan silahlanmaya, siyasal olaylardan işkence gören çocuklara ve kadınlara kadar şiddetin her türlü değişik yönlerini görebilmekteyiz.

Viyana İnsan Hakları Konferansı ve 4. Dünya Kadın Konferansı'nda öncelikli olarak ele alınan konulardan biri "kadına yönelik şiddet" olmuş ve "kadın şiddeti, dünyadaki en yaygın ama en az tespit edilmiş insan hakları suiistimali" olarak tanımlanmıştır (1).

Dünyanın farklı bölgelerinde ve tarih içinde aile içi şiddet farklı algılanmış, farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Batı ve Kuzey Amerika ülkelerinde yapılan toplumsal taramalardan; kadın danışma merkezleri, sığınak veya hastane başvurularında elde edilen bilgi çokluğuna karşılık, diğer ülkelerde yapılan kapsamlı çalışmalar oldukça sınırlıdır. Türkiye gibi geleneğin önemli bir yer tuttuğu ülkelerde ise veri tabanının oluşması fazladan bir zorluk daha yaratmaktadır (2). Amerikalı antropolog White'ın Türkiye'de aile ve aile içi üretim konusunda yaptığı araştırma, kadınlara kocaları tarafından uygulanan şiddetin neden kadınlar tarafından yaygın olarak açığa vurulamadığı konusunda önemli ipuçları vermektedir:

"Türkiye'de aile içi sorunlar genellikle aile dışında birkaç yakın, güvenilir arkadaş dışında kimseyle konuşulmaz. Bu kadının kocası ile iyi anlaşamadığının,

kocasının onu dövdüğünün bilinmesi utandırıcıdır; çünkü kadının kendi değersizliğini yansıtır. Çevrenin bunu kadının suçlu olduğu, eş ve anne olarak görevlerini yerine getirmediği şeklinde yorumlayacağı düşünülür. İş görme, hizmet ve itaat bir kadının eş olarak kimliğinin parçası olduğuna göre kadının kocasının gömleğinden kopan bir düğmeyi dikmemiş olması sonucu dövülmesi, yeterince “iyi” bir kadın olmadığı için cezalandırılması anlamında yorumlanabilir. Türkiye’de bir kadının kocasının kötü davranışları üzerine sağda solda konuşmasının kadına hiçbir yararı yoktur, kadının kendisine utanç getirir”(3).

Tüm dünyada yapılan araştırmalar aile içi şiddet olaylarında artış olduğunu, şiddete maruz kalanların ise özellikle kadınlar ve çocuklar olduğunu göstermektedir. 1991 yılında yapılan bir araştırma, kadınlar arasında yaralanmaların nedenlerinden birinin aile içi şiddet olduğunu göstermektedir. 16-66 yaşları arasında her sosyo-ekonomik kesim ve kimlikten kadınlarda şiddete maruziyetin sonuçlarına rastlandığı, dövülen kadınların %28’inin hastanede tedavi görmüş olduğu, %13’ünün ise ciddi operasyon geçirmek zorunda kaldığı belirtilmektedir (2). Yapılan bir diğer çalışma da, kadınların %86’sının daha önceden de fiziksel şiddete maruz kaldığı, %40’ının ise bundan dolayı tedavi görmek zorunda olduğu tespit edilmiştir (4). Travmatik yaralanma geçirerek acil servise başvuran kadınların %16 ile %30’unda yaralanmaların aile içi şiddetten kaynaklandığı görülmüştür (5).

ABD’de ortalama 12 aylık bir dönemde yaklaşık iki milyon kadına eşleri ağır bir saldırıda bulunmaktadır (6,7).

Türkiye’de Piar-Gallup araştırma şirketi tarafından 1973 kadın üzerinde yapılan araştırmaya göre, evli kadınların %61’inin ara sıra, %11’inin ise sık sık eşleriyle kavga ettikleri, bunların da %18’inin kavga sırasında dayak yedikleri tespit edilmiştir (8).

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Danışma ve Dayanışma Merkezi'ne başvuran 550 kadın üzerinde yapılan bir incelemeye göre de kadınların %83,6'sının eşlerinden fiziksel şiddet gördüğü belirlenmiştir (9).

Tarihsel gelişimi içerisinde şiddet çok farklı tipleri ve boyutlarıyla her toplumda ve her kültürde görülmüştür. Siyasal şiddet, cinsel şiddet, çocuğa yönelik şiddet gibi değişik türlerinin yanı sıra ailede şiddet de önemli ve karmaşık bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (10).

Türkiye'de şiddetin bir "terbiye" biçimi olarak algılanması, bunun hem aile içinde hem de kamusal yaşamda meşru olarak görülmesi şiddetin hem yeniden üretilmesine, hem de gizlenmesine yol açmaktadır (11).

Görüldüğü gibi aile içinde kadının maruz kaldığı şiddet, dünyanın hemen her ülkesinde rastlanan ve rastlanma sıklığıyla ters orantılı olarak da dışarıya az yansıtılan bir olgudur. Ancak ülkemizin kendine özgü sosyoekonomik ve kültürel koşulları, diğer ülkelere kıyasla bu durumun daha az bilinir bir konu haline gelmesine neden olmaktadır. İşte bu nedenle, aile içi şiddetin sebep ve sonuçlarının, yaygınlığının, düzeyinin, görülme biçim ve sıklığının Türkiye'de sistematik bir biçimde ortaya çıkartılması gerekmektedir. Böyle bir çalışma, son derece önemli olan bu konudaki sorunların tanınmasının ve mümkünse onarabilmesinin ön koşuludur.

Çocuğa yönelik şiddete gelince, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" isimli çalışmasında çocuğa yönelik fiziksel şiddet oranı %45.4 olarak bulunmuştur (12). Yine aynı kurumun "Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları" adlı çalışmasında ise şiddete uğrayan kadınların %51.5'inin çocuklarını dövdükleri tespit edilmiştir (2).

Bu kadar güncel ve acil çözüm bekleyen bir konu olmasına rağmen şiddetle ilgili çalışmalar hem yetersizdir hem de yapılan çalışmalarda bir çok güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bunların başında kişilerin gördükleri şiddeti gizlemeye olan eğilimleridir. Ev içi şiddet çoğunlukla sır olarak saklanır (13). Konunun mahremiyeti, toplumda doğal karşılanması, dışa vurulmasının ayıp olarak görülmesi, aile içinde sır olarak saklanması gibi nedenlerden dolayı kadına yönelik şiddet yeterince incelenememiştir (10).

Türkiye’de Aile İçi Şiddet’in oldukça sık yaşandığı tahmin edilmesine rağmen, yukarıda bahsettiğim çeşitli nedenlerden dolayı da konuyla ilgili araştırmalar yetersiz kalmıştır. Bu tespitten hareketle; bu çalışma, Van bölgesinde yaşayan kadın ve çocukların maruz kaldıkları aile içi şiddetin boyutunu, tipini, sıklığını, kadınların şiddete bakış açılarını ve önlenmesi için yapılması gerekenleri çeşitli yönleriyle ortaya koymak için planlanmıştır.

5. GENEL BİLGİLER

5.1. Aile Kavramı

Aile, Hilmi Ziya Ülken'e göre; "Aralarında gerçek bir akrabalık bağı bulunan, yani bütün sosyal ilişkileri bir soy etrafında toplanan zümreler"e denmektedir. Ülken'e göre, bu kandaşlık bağı gerçek bir bağ olabileceği gibi, tamamlayıcı varsayılan kutsal bir bağ da olabilir. Bu durumda o topluluğun aile olabilmesi için iki temel şart gerekli olur; (14)

- Gerçek veya varsayılmış kandaşlık bağı.
- Bağlı olduğu toplum tarafından verilmiş hukuki bir düzen.

Gökçe'nin, Mc Iver ve Page'den aktardığına göre aile; "Seks ilişkilerine dayalı, çocuk sahibi olma ve bu çocukları yetiştirme özelliği gösteren bir grup"tur. Winch'e göre ise aile; "Kuşak ilişkileri esasında ana, baba ve çocuktan meydana gelen bir gruptur ve neslin devamı çerçevesinde yapılanmıştır." Summer ve Keller'e göre ise aile; "En az iki neslin bir arada bulunduğu, kan bağıyla karakterize edilen küçük bir örgüt "dür (15).

Tezcan'a göre ise aile, "Ana, baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalarından meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal bir birlik"tir (16).

Ozankaya aileyi, "İçerisinde insan türünün üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin ilk ve etkili biçimde gerçekleşeceği, cinsel ilişkilerin düzenlendiği, üyeleri arasında sıcak ve güven verici ilişkilerin ve ekonomik etkinliklerin yer aldığı bir toplumsal kurum" olarak tanımlar (17).

Bu tanımlardan da kolaylıkla anlaşılacağı gibi aile; bir toplumsal birim, sosyolojik bir kurum olarak ele alınmaktadır (12).

5.1.1. Aileyi Niteleyen Karakteristikler

Aile, toplum içerisinde diğer toplumsal kurumlara kurum olma kimliği açısından benzetilmekle birlikte, kendisini bu bahsi geçen kurumlardan ayıran oldukça çok sayıda özelliğe sahiptir. Bu çerçevede ailenin karakteristikleri sekiz ana grupta toplanmıştır:

1• Aile, bütün sosyal kurum ve biçimler içerisinde en fazla evrensellik gösteren yapıya sahiptir. Her insan bir aileye mensuptur.

2• Aile; aslı insanın genetik kimliğine dayalı olarak ortaya çıkan, soyu devam ettirme, annelik, arkadaşlık, ebeveynlik vb. gibi birinci duygularla temellenmiş olan, bu birincil duyguların da, ırk gururu, romantik sevgi şefkat vb. türden ikincil duygularla motive edildiği bir yapıdır.

3• Aile içerisinde yaşayan bireylerini şekillendirme özelliğine sahiptir.

4• Aile, kapsam olarak sınırlıdır. Yani şekillenmiş sosyal yapıların en küçüğüdür. Bu durum, özellikle modern toplumlardaki küçük ailelerde açıkça gözlenir.

5• Aile, sosyal yapının en temelinde yer alır ve çekirdek bir kimliğe sahiptir. Toplumların hepsi aile ünitelerinden meydana gelmiştir.

6• Aileyi oluşturan bireylerin hepsinin aileye karşı sorumlulukları bulun maktadır. Ailenin yeleri toplumsal değer yargıları tarafından kendilerine yüklenen sorumluluklarını ömürleri boyunca yerine getirmek durumundadırlar.

7• Aile, kendisini vreleyen toplumsal yapının kuralları ile kuşatılmıştır. Kuruluşundan (evlilikten) başlamak üzere tüm aşamalarında yasalar ve/veya toplumsal değer yargıları tarafından sürekli olarak denetlenir.

8• Aile, esas itibarı ile sürekli bir kurum kimliği taşımakla birlikte, yapısında bir geçicilik karakteri de barındırmaktadır (15).

5.2. Şiddetin Tanımı

Arıkan şiddet'i ; bir kişinin bir başkasına fiziksel acı vermek veya yaralamak kastıyla yaptığı davranış olarak tanımlanmaktadır. Ancak şiddet bu anlamda çoğu zaman saldırganlık ile karıştırılabilmektedir. Oysa saldırganlık ve şiddet farklı anlamlar içermektedir. Saldırganlık; atılgan, zorlayıcı ve tecavüzkar davranışların bir bütünü olarak tanımlanırken şiddet, saldırganlığın bir türüdür. Kişilere ya da nesnelere fiziksel zarar vermeyi içermektedir. Şiddet, güçlü, kontrolsüz, aşırı, birdenbire ve bazen de amaçsız olabilir (18).

Steinmetz, şiddeti; bir bireyin yaralanmasını, sindirilmesini, öfkelenmesini veya duygusal baskı altına alınmasını amaçlayan fiziki veya herhangi bir şekildeki davranış ve eylem biçimi olarak tanımlamaktadır (19).

Köknel, bireysel şiddeti ise bireyin bilinçaltına, duygu ve düşüncelerine, dürtülerine ve yaşam koşullarına bağlı olarak ortaya çıktığını ve çocukluk çağında karşılaşılan zorluklar, engellemeler ileriki yıllarda bireysel şiddet olarak kendini gösterdiğinden söz etmektedir (20).

Durmuşoğlu; bireysel şiddette kişinin içinde yaşadığı aile ortamının öneminden bahisle bireysel şiddetin ortaya çıkmasında “öğrenme” nin önemli bir faktör olduğunu, şiddetin bir “yaşam tarzı” olarak kabul edildiği kültürlerde ve ailelerde çocuklar ebeveynleri ile özdeşim yaparak erkek çocuk babayı, kız çocuk anneyi model alarak büyüdüklerini açıklamaktadır. Ev içinde babanın şiddetine tanık olarak yetişen erkek çocuk saldırgan davranışları ilk babadan öğrendiklerini, çevre koşulları ve kişilik özellikleri de bunlara eklenmesi ile şiddet yanlısı bir yetişkin adayların ortaya çıkacağını dile getirmektedir (10).

5.2.1. Saldırıcılık ve Şiddetin Nedenleri

“İnsan neden saldırganlık gösterir?” sorusunun cevabı oldukça zordur ve aslında tüm insan davranışlarının doğasına yönelik bir tartışmayı gerektirir. Hayvanlar için saldırganlığın biyolojik ve davranışsal karşılıklarını, eşlik edenlerini bulmak o kadar zor değildir. Ancak insan söz konusu olduğunda, biyolojik yapıyı aşan birçok faktör işin içine girdiğinden işi zorlaştırmaktadır. İnsan davranışlarının doğası, son derece karmaşıktır. Saldırıcılık insanın doğasında, olan bir şey mi, yoksa yaradılışında olmayıp öğrenilmiş ya da sonradan içinde bulunulan çevrenin etkisiyle ortaya çıkan bir şey midir? Şu andaki bilgilerimize göre en uygun cevap “her ikisi de” olacaktır. Birinci sorunun cevabı, saldırganlığın biyolojik yönüne işaret ederken, ikinci sorunun cevabı sosyal etkenleri öne çıkarmaktadır. Tarih boyunca bu iki cevaptan birinden yana tavır alanlar olmuştur. Ama bugün bilim dünyası, her iki etkenin de saldırgan davranışın ortaya çıkmasında belli ölçülerde önemli olduğunu kabul etmektedir. Yani saldırgan davranışı belirleyen biyolojik etkenler kadar çevresel ve yaşantısal etkenler de bulunmaktadır (12).

5.2.2. Şiddeti Etkileyen Faktörler

5.2.2.1. Yaş ve Cinsiyet

İnsanın doğasında var olduğu düşünülen şiddet ve saldırganlık daha yoğun olarak gençlerde görülmekte, yaş ilerledikçe duygu ve düşüncelerdeki olgunlaşma nedeniyle azalma görülmektedir. Şiddetin her türüne, fiziksel güç yönünden avantajlı durumda bulunan erkeklerde daha fazla rastlanmaktadır. Ayrıca az gelişmiş ülkelerde, kırsal kesimde ve eğitim düzeyi düşük ailelerde erkek ve kız çocuk eğitimlerinin farklı olması, erkeğin savaşçı, iyi dövüşen bir kimlikle yetiştirilmesi buna karşılık kız

çocuklarının ezilmesi, sindirilmesi de şiddetin erkeklerde daha fazla görülmesine neden olmaktadır.

5.2.2.2. Anatomik, Biyolojik ve Fizyolojik Nedenler

İç salgı bezlerinin bazı salgularının endişe, kaygı, korku, kızgınlık ve öfke gibi duygu durumu düzeylerinin değişmesine, yükselmesine neden olduğu, bunun da saldırganlığı ve şiddet eylemlerini artırdığı ileri sürülmektedir (20).

Beyindeki sinirsel iletimi sağlayan maddeler olan hücreler arası (nörotransmitterler) saldırganlığın da aralarında olduğu birçok davranışa olan etkiler ruhbilimin son yıllarda üzerinde en çok çalıştığı konulardandır. Genel olarak yırtıcı saldırganlığın ortaya çıkışında beyin işlevlerini sağlayan bazı mekanizmalar işe karışmaktadır. Duygulanımsal saldırganlık, açık bir şekilde katekolaminerjik, dopaminerjik ve serotonerjik sistemler tarafından düzenlenir. Norepinefrin, saldırganlığın ortaya çıkışına ve artmasına yol açmaktadır. Norepinefrinin bir önemli özelliği de, duygulanımsal saldırganlığı arttırırken yırtıcı saldırganlığı engellemesidir. Son zamanlarda beyin hücreleri arasında bir başka aracı madde olan serotonin, saldırganlığa aracılık eden etken olarak epeyce önem kazanmıştır. Şiddet saldırılarında bulunanlarda ve impulsif yangın çıkaranlarda, beyin serotonin düzeyinde düşüklük saptanmıştır. Serotoninle ilgili bir diğer varsayım, bu maddenin genel saldırganlıktan çok dürtüsel saldırganlıkla ilgili olduğudur. Hayvan çalışmalarında saldırganlıkla ilgili psikobiyolojik süreçlerin düzenlenmesinde beyinde yer alan bir bölge olan limbik sistemin rol oynadığı bulunmuştur. Saldırganlığı düzenlemekte limbik sistemin en fazla önem taşıyan bölgelerinin ise hipotalamus, septal alan ve amigdala olduğu düşünülmektedir. Bu alanların uyarılması saldırganlık davranışını arttırırken, çıkarılması azaltmaktadır. İnsanlarda yapılan çalışmalarda da benzer bulgular elde

edilmiştir. Henüz limbik sistem, nörotransmitterler ve hormonların nasıl bir karşılıklı etkileşim içinde saldırgan davranışı düzenledikleri tam olarak anlaşılabilmiş değildir. Tüm bunların ötesinde bireyin çevresi, kişisel geçmişi ve yaşadığı olaylarla bu biyolojik süreçler arasında karşılıklı ve dinamik bir etkileşim olduğu unutulmamalıdır (21).

5.2.2.3. Kişilik Özellikleri

Şiddete başvurmada kişilik özellikleri de etkili olmaktadır. Örneğin bencil, agresif, asabi, ruhsal problemlili veya davranış bozukluğu olan kişilerde, alkol, uyuşturucu ya da uyarıcı ilaç bağımlısı olanlarda saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine daha çok rastlanmaktadır. Kişilik bozukluğu gösteren insanlar yakın ve uzak çevreleriyle sağlıklı ilişki kuramadıkları için her an öfkelenmeye hazır durumdadırlar. Bu öfkeleri de kolayca şiddet davranışına dönüşmektedir (20,22).

5.2.2.4. Toplumsal Tabakalaşma

Toplumsal tabakalaşma açısından şiddet incelendiğinde daha çok alt sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerde, eğitim düzeyi düşük olan kişilerde saldırgan davranışların daha yoğun olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca toplumlardaki ekonomik sıkıntılar, kentleşme, sanayileşme, hızlı nüfus artışı ve işsizlik gibi sorunlar şiddet olaylarının artmasına neden teşkil etmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe insanlar, saldırganlık ve şiddet duygularını saklayabilmekte veya frenleyebilmektedirler ya da bu tepkilerini olumlu davranış ile, iletişim tekniklerini kullanarak veya üretime yönelerek örtmektedirler (10).

5.2.2.5. Kitle iletişimi

Günümüzde kitle iletişim araçlarının insan yaşamındaki yeri oldukça büyük boyutlarda kendisi göstermektedir. Özellikle televizyon, radyo gibi kitle iletişim

araçlarında şiddetin yoğun şekilde yer alması toplumda şiddeti teşvik eden bir faktör olmaktadır ve bunların etkisi özellikle aile ve çocuklarda şiddet eğilimini artırabilmektedir (10).

5.3. Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddetle kastedilen şey, “kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, güç göstermek, öfke, gerginlik başlatmak amacıyla bir bireyden diğerine yönelen her türlü şiddet davranışı”dır ve aile içerisinde bir yetişkin bireyden diğerine (karşı cinsler veya aynı cinsler arasında); yetişkinden çocuğa; çocuktan yetişkine ve çocuktan diğer çocuğa/çocuklara yönelik olarak ortaya çıkabilmektedir (23).

Ancak en yaygın rastlanan aile içi şiddet türü erkeğin kadına ve ebeveynin çocuğa yönelttiği şiddettir. Yapılan araştırmalar şiddet uygulayanların %95’inden fazlasının erkek, şiddete maruz kalanların % 90’ından fazlasının kadın ve çocuk olduğunu ortaya koymaktadır (24).

Pek çok durumda ailede şiddete maruz kalan kadın, saldırgan erkektir. Bu durum, yasal olarak evli olmayan çiftler için de geçerlidir (12).

Aile içi şiddet, yalnızca şiddeti doğrudan yaşayan kadınları olumsuz olarak etkilemekle kalmaz. Şöyle ki; şiddetin yaşandığı ailede yetişen kız ve erkek çocuklar da, şiddet yaşanmayan ailelerde yetişen çocuklara oranla fiziksel ve psikolojik sorunlara daha sık rastlanmaktadır. Bu çocuklarda ciddi sağlık sorunlarının yanı sıra uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, intihar girişimi, yasadışı davranış eğilimi, okulda devamsızlık ve eğitimini yarıda bırakma gibi eğilimlerin daha yüksek oranlarda görüldüğü saptanmıştır (25).

Gündelik yaşamda şiddet denince akla ilk gelen “fiziksel şiddet”tir. Oysa özellikle kadınlara uygulanan şiddet, sanıldığı gibi aksine, sadece tokat, tekme, yumruk gibi fiziksel şiddet türleriyle sınırlı kalmamaktadır (12).

Fiziksel şiddetin yanı sıra “psikolojik şiddet”, “ekonomik şiddet”, “cinsel şiddet” aile içerisinde kadına yönelik şiddetin türleri olarak ele alınmaktadır. Bunların yanı sıra; kadının evden çıkmasını yasaklamak veya evden çıktığı zaman her hareketini denetlemek ve kadının çevresiyle görüşmesini engellemek; şiddet türleri, şiddet davranışları kapsamında değerlendirilmekte olup, fiziksel şiddetle beraber uygulandığında kadının etrafında birbirlerini besleyen ve üreten mekanizmalardan oluşan bir “şiddet çemberi” oluşturmaktadırlar (26).

Görüldüğü gibi, aile içerisinde yaşanan şiddet türleri konusunda oldukça gelişmiş ve karmaşık kategorilerin varlığı söz konusudur. Ancak bu konuda açık bir tasnif, konunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Buradan hareketle, aile içerisinde gerçekleşen şiddet davranışları şu alanlarda kategorilendirilmektedir;

1 — Duygusal ve Sözel

2 — Fiziksel

3 — Cinsel

4 — Ekonomik (23)

5.3.1. Duygusal ve Sözel Şiddet

Sevgi göstermeme, aşağılama, devamlı eleştirme, kıskançlık, reddetme, kadın yalnızken ya da başkalarının yanında küçümseme, alay etme ya da emretme, aşağılama, bağırma, yetersiz olduğunu söyleme, hiçbir şey beceremediğini söyleme, çocuklarına bakmadığını söyleme, patolojik düzeyde kıskançlık, korkutma, gizliliği bozma, batıl

inançlar ya da paranoya düzeyinde inanmama, ne yaptığını araştırma, sevdiği bir faaliyetten alıkoyma şeklinde kendini gösterebilir (27).

5.3.2. Fiziksel Şiddet

En geniş anlamda kaza dışı hasara uğrama olarak tanımlanmaktadır. Kişinin güç uygulayarak karşısındakini denetim altına almasıdır. Dövme, tokatlama, tekmeleme, çimdikleme, sarsma, yakma, yumruklama, hastanelik edinceye kadar dövme, ateşli ya da delici bir silahla yaralama gibi eylemlerin yer aldığı şiddet türüdür (27). İstismarcının aletli ya da aletsiz çeşitli zararlar meydana getirdiği görülmektedir. Bunların sonucunda morarma, ezik, sıyrık, şişme, sigara sönuğü izi, bıçakla yara, çıkık, yırtılma, kırık, yanık, ısırma izi ve boyunda elle boğma izi gibi bulgular ortaya çıkabilir. En sık yaralanan bölgeler, baş, boyun, göğüs, memeler ve karındır. Hamilelik sırasında tipik olarak memelere, karına ve genital bölgeye vurulması dikkat çekicidir. Bu tip olaylarda düşük yapma ya da prematüre doğum olduğu görülmektedir.

Fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar, karın ağrıları, kronik baş ağrıları, kas-iskelet ya da sırt ağrısı, pelvis ağrısı, göğüs ağrısı, uyku bozuklukları, çarpıntı ve kırıklık duygusu gibi şikayetlerle birinci basamak hekimine başvurur. Acil psikiyatri bölümlerine başvuran kadınların %25'inin eşleri tarafından dövülen kadınlar olduğu gözlenmiştir. Hastaneye yatan kadın psikiyatri hastalarının %64'ünün, erişkin çağda kötü davranışa maruz kalan kadınlar olduğu yayınlardan izlenmektedir (28).

Eş dövme nedenleri (18, 29, 30, 31, 32) aşğıdaki şekilde özetlenebilir:

- Çocuklukta benzer olaylara tanık olma
- Kişilik özellikleri ya da ruhsal bozukluklar

• Düşük sosyoekonomik düzeylerde işsizlik, parasızlık, eğitimsizlik (ancak aile içi şiddetin ırk, sınıf gibi sınırlar tanımadığı da gözlenmektedir) (2,28, 30, 31, 32, 33).

• Alkol ve sarhoşluk

• Aşırı kıskançlık

Dayağın 3 evresi vardır:

1. Sözel ya da hafif fiziksel saldırganlıklarla gerginliğin tırmanmaya başladığı evre

2. Dayak evresi

3. Barışma ve dayağa tekrar hazırlık evresi

Burada şiddete maruz kalan kişide, savaş esirleri ve rehinelere görülen “öğrenilmiş çaresizlik” (Postcombat sendrom) görülmektedir. Dövülen kadınların sadece %33.3’ü eşinden şikayetçi olup, geri kalan %62.7 eşinden şikayetçi olmamaktadırlar. Bunun nedenleri; korkma, evliliğin bitmesini istememe, düzelir beklentisi içinde olma ve utanma gibi nedenlerdir (32).

Amerikan Tabipler Birliği’nin 1992 yılında yaptığı bir çalışmaya göre Amerika Birleşik Devletleri’nde kadın nüfusun en az %20’si erkek partneri tarafından fiziksel şiddete uğramaktadır. Hastanelerin Kaza ve Acil Bölümleri’ne başvuran kadınların 1/3’ü şiddete uğramıştır. Bu başvuruların yarısı ile dörtte biri akut yaralanma nedeniyledir. Diğer başvuru nedenleri arasında baş ağrısı gibi somatik şikayetler, hipertansiyon, ülser, obstetrik şikayetler, depresyon ve madde kullanımı gibi önemli psikiyatrik bozukluklar gelmektedir Aile içi istismarın tıbbi maliyeti yılda 3-5 milyar dolar arasında değişmektedir. Şiddete uğrayan kadınların %25’i tıbbi bakım görmüş ve

bu bakımın %10'u hastanelerde gerçekleşmiştir. Şiddet, 15-44 yaş arasındaki kadınlarda fiziksel zarar görme nedenleri arasında birinci sırada yer almaktadır (34).

Acil psikiyatrik tedavi almak için sağlık kurumuna başvuran kadınların %25'i erkek partneri tarafından şiddete uğramıştır. Bu kadınların dörtte biri en az bir kez intihar girişiminde bulunmuştur. İntihar girişimi ve örselenme izleriyle sağlık kurumuna gelen kadınlarda, şiddete uğramış olabilecekleri ilk olarak akla gelmelidir. Erkek partneri tarafından şiddete uğrayan 4 kadından birisi yatıştırıcı ilaç kullanmaktadır. Erkek partner bulunan kadınlar bekar kadınlardan daha fazla oranda yatıştırıcı ilaç kullanmaktadır. Bu kadınlarda alkol ve uyuşturucu bağımlılığı daha fazla oranda görülmektedir. Erkek partneri tarafından şiddete uğrayan kadınların %5'i sağlık çalışanıdır. Kadın doktorların %31'i istismara maruz kalmaktadır (28, 35, 36).

Yılda 2-4 milyon kadın aile içi şiddet yaşamaktadır. Bunların 1 milyonu erkek partnerleri tarafından ağır şekilde dövülmüş ya da silah tehdidiyle tecavüze uğramıştır. Buna ek olarak yılda 2-3 milyon çocuk ve 1-2 milyon yaşlı istismar edilmektedir. 16-30 yaş arasındaki kadınlar aile içi şiddet açısından en büyük risk altındadır (37, 38).

Tayland'da kadınların %50'sinin kocaları tarafından düzenli olarak dövüldüğü, Ekvator'da kadınların %80'inin fiziksel şiddete maruz kaldıkları, Nikaragua'da ise erkeklerin %44'ünün eşlerini ya da kız arkadaşlarını dövdükleri ortaya konmuştur.

Hindistan da ise ev içi şiddeti yasaklayan bir yasa çıkmasına rağmen polis kadını dövmeyi suç olarak kabul etmemekte, Avustralya'da her 5 kişiden biri erkeğin kadına karşı şiddet kullanmasına göz yummakta, Yeni Gine'de parlamenterlerce başlık parası ödendiğine göre kadını dövmenin tartışılacak yanı olmadığı söylenmektedir (35).

5.3.3. Cinsel Şiddet

Seksüel motivasyona bağlı olarak uygulanan Şiddet türüdür. Kadının rızası olmadan cinsel ilişkiye zorlanması Şeklinde gerçekteŐir. Cinsel Şiddet, tecavüz, ensest, istenmeyen cinsel davranışlara zorlanma, doğurup doğurmaması yönünde bir dizi baskıyı içinde taşıyan kadının bedenini, kimliğini denetim altında tutmayı hedef alan kültürel, tarihsel, ideolojik kökleri olan bir olgudur (39)

Güneri'ye göre ise cinsel Şiddet, cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır (23).

5.3.4. Ekonomik İstismar

ÇalıŐan kadının parasını elinden alma, ekonomik anlamda onu kullanma Şeklinde gözlenmektedir. YaŐlılarda çok rastlanır. Kişinin parasını yönetmek, Őahsa ait paraya el koymak ya da kazanç sağlanması izin vermemek Şeklinde görülebilir.

Walker, Şiddete maruz kalan kadını, “kendi haklarına ilişkin anlayıŐtan yoksun bir biçimde erkeğin her istediğini yapmaya zorlanan ve birçok kez Şiddetli fiziksel ya da psikolojik saldırıya maruz bırakılan kadın” olarak tanımlar ve Şiddeti sadece fiziksel saldırı olarak görmenin yanlış olduğunu, çünkü bunun eŐit derecede zarar verici olan “yavaş” duygusal iŐkenceyi ihmal ettiğini savunur .Yine yaygın bir başka inaniŐsa; alkol, işsizlik, parasızlık gibi dıŐ etkenlerin Şiddete yol açtığı yolundadır. Bu tür kontrol kaybını kolaylaŐtırıcı faktörler Şiddet yaşayan ailelerde sıkça görülmekle birlikte, tek baŐlarına birer sebep değil, varolan bir eğilimin ortaya çıkmasını kolaylaŐtıran etkenlerdir (40).

5.4. Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet ve Nedenleri

Literatürde aile içi Şiddet üzerine yapılan çalışmalar konuyu kapsamlı Şekilde irdelenmiŐ, aile içi Şiddetin nedenleri üzerine farklı yaklaŐımlar geliŐtirmiŐtir. Bunlardan

sosyolojik yaklaşım, şiddetin temelini toplumsal olgulara dayandırır. Bu kurama göre; cinsiyetçi rollerin öğrenilmesine dayalı bir toplumsallaştırma süreci erkeklere toplumda güçlü ve üstün bir konum sağlamakta ve erkeğin kadın üzerinde şiddet uygulaması içinde hoşgörü ortamı hazırlamaktadır (12).

Sosyal psikolojik yaklaşım öğrenilmiş (tecrübe edinmek anlamında) bir davranışla erkeklerin şiddete yönelik davranışlar gösterdiğini belirtmektedir. Buda ailesinde, çocukluğunda şiddete maruz kalmış bir anneyi ve şiddet uygulayan bir erkeği gören ya da çocukluğunda kötü muameleye maruz kalmış olan erkeklerin şiddete yöneldiğini söylemektedir (12).

Psikanalitik kuramlar ise hem erkek hem de kız çocuk için şiddetin bilinç altında var olduğunu, ancak ödipal dönemde anneden kopuşun ve anneye yönelik arzunun bastırılmasının erkek çocukta kız çocuktan daha güçlü bir korku, nefret ve şiddet duygularıyla gerçekleştiğini ortaya çıkarmıştır (41).

5.4.1. Bireysel Düzeydeki Faktörler

“Aile içi şiddet nedeninin genetik faktörler olduğu, en azından şiddetin bu faktörlerle ilişkili olduğu konusunda bazı kanıtlar vardır. Örneğin, hiddet duygusunun nörolojik ve metabolik temelleri olduğunu gösteren bulgular vardır. Fakat, bu kızgınlığın neden eş veya çocuğa yöneldiği açıklanamamıştır” (13).

Bireysel düzeydeki faktörlere vurgu yapılmasına rağmen bu faktörler kadına karşı şiddeti açıklamaya yetmez. Karı-koca şiddetini anlamada kadının “mazoşist”, erkeğin “sadist” olarak geleneksel kategorizasyonun yerini başka kişilik özellikleri almaktadır. Karısına karşı saldırgan davranışta bulunan kocalar psikopat ya da hasta kişilikli değil yaşam sıkıntısı çekilmez hale geldiğinde öğrenilmiş bir davranış kalıbı olarak şiddete başvuran, öz saygısı az erkeklerdir (42).

Buna paralel olarak mağdur kadınlar da hastalıklı ya da mazoşist değildirler. Şiddete boyun eğen kadınlar, karı-koca arası şiddet dışlisinin bir parçası haline gelmektedirler. Çünkü, duygusal ve maddi bakımdan kocalarına bağımlıdırlar (43).

Moore, mağdur kadın profilinin hemen hemen saldırgan kocayla özdeş olduğunu söyler (44). Moore'un "her yaştan, her ırktan her sosyo ekonomik gruptan erkek için geçerli olan geleneksel kadın-erkek davranışının bir parçası olmak" şeklinde açıkladığı duruma, Walker "öğrenilmiş çaresizlik" adını vermiştir. Tekrarlanan mağduriyet tecrübesi sonucu kadın olmayı öğrenir. Böylece şiddetle karşılaştığında onunla baş etme veya ondan kaçma becerisi geliştiremez, şiddeti durdurmak için hiçbir şey yapamaz hale gelir (40).

5.4.2. Yapısal Düzeydeki Faktörler

Kadına uygulanan şiddetteki artışta aile faktörlerinin katkısını vurgulayan "yapısal ve sosyo-psikolojik düzey", sosyalizasyon süreci üzerinde durur. Şiddet, çocukluk döneminde aile içinde ya bizzat maruz kalınarak ya da şahit olunarak öğrenilir. Bu öğrenme modelinde kişinin aile içinde şiddete ilişkin davranışları kazandığı, bu davranışların ileride ortaya çıkacağı ve stres vb. mevcut faktörlerle aile hayatında devam edeceği farz edilir.

Şiddet davranışının sürekliliğinde aile içi iletişimi açıklayan diğer bir yapısal yaklaşım da aile (evlilik) içi şiddetin dönüşüm kuramıdır. Bu ise, eşler arasındaki şiddetin, dönüşümlü olarak dayağa maruz kalma ve uzlaşma şeklindeki davranışların sürekli bir tekrarımdan oluşmasıdır. Pek çok araştırma, karısını döven kocaların bu eylemden sonra pişmanlık duyduğunu ve eşiyle barıştığını, bunun da kadını şiddete maruz bırakıldığı bu ilişkide kalmaya ikna ettiğini ortaya koymuştur (43).

Buna göre erkeğin pişmanlığını gören kadın sadece geçici olarak şiddetin bitmesinden dolayı rahatlamaz. Aynı zamanda da şiddetin bu sefer kesin bir şekilde biteceğine dair (kadının) güveni yeniden canlanır. Güneri'nin Walker' den aktardığı bu durum için yorum şöyledir: “Böylesi bir durumda dayak atan erkeğin davranışı büyüleyici ve aşk biçimindedir. Karısının affetmesi için yalvarır, bir daha asla böyle bir şey yapmayacağına söz verir. Davranışları bir şeyleri yapmış küçük yaramaz çocuklar gibidir” (40). Erkek pişmanlık belirtip, değişme sözleri yerse de, kadın umutlanıp işlerin düzeleceğine inansa da, yapılan araştırmalar bir kere başlamış olan şiddetin istisnalar dışında kendiliğinden durmadığını göstermiştir (23).

Karı-koca arasındaki şiddeti yapısal düzeyde ele alan bir başka yaklaşım ise; kadına yönelen şiddeti besleyen aile içi güç ve statü ilişkilerini ele alır (45). Goode' nin ileri sürdüğü şekliyle güç ya da onun tehdidi, aile içindeki güç yapısının devam ettirilmesinde kullanılan en önemli kaynaklardır. Para, saygı, itibar bakımından yeterli durumdaki kocalar aile içinde pozisyonlarını korumak için şiddet kullanmaya ihtiyaç duymazken, bu güçlerin yoksunluğunu yaşayan erkekler, güçlerini sürdürmeyi garanti edecek şekilde şiddeti kullanmaktadırlar.

Aile içi şiddetin sebebi olarak, sıkıntının şiddete katkısı üzerinde vurgu yapan bir başka sosyo-psikolojik yaklaşıma göre işsizlik vb. baskılar ailede sıkıntıyı optimum seviyede tutar. Sorunları çözme başarısızlığı durumu gerilime ya da büyük olasılıkla aile içi şiddete yol açar (46).

5.4.3. Sosyolojik Düzeydeki Faktörler

Sosyolojik yaklaşım, cinsiyet rolü ve cinsiyetler arası eşitsizlik perspektifinden şiddetin kültürel olarak meşrulaştırılması ve kitle iletişimiyle bu değerlerin popülerleştirilmesi üzerinde durur. Birçok durumda kadının mağduriyeti ve erkeğin

saldırıcılığını, cinsiyet rolü sosyalizasyonu üretir. Bu davranışların devamlılığı, kadının bağlılığı ve erkek egemenliğini destekleyen kültürel normlar ve değerlerden kaynaklanır.

Straus, ailenin şiddete yol açabilecek özelliklerini şöyle sıralar:(6)

1 — Aile üyelerinin birlikte çok uzun zaman geçirmeleri,

2 — Bir aileye mensup olmak, ailenin diğer üyelerinin faaliyetlerine karışma hakkı verir,

3 — Aile faaliyetleri içerisinde üzerinde çatışma olabilecek meseleler çoktur,

4— Aile, toplumun sosyal kontrol ve rekabet mekanizmalarından soyutlanmıştır.

Bu nedenle aile üyeleri şiddete maruz kaldıklarında bu kurumlara pek başvuramazlar,

5 — Ailede yaşam süresince değişik boyutlarda gerginlikler ve dengesizlikler (hastalık, ölüm gibi) yaşanır,

6 — Aile üyelerinin faaliyetleri diğer üyeler üzerinde de etkili olur,

7 — Aile üyeliği gönüllü değil, zorunludur,

8 — Aile içinde önemli derecede cinsiyet eşitsizliği vardır (13).

Batı toplumunun ekonomik ve sosyal ilerlemede sürdürülen patriyarkal yapısı kadın bağımlılığına yol açarak, kadına karşı sistematik şiddetin ilk tarihsel adımını oluşturmuştur. Yasalar sosyal şartlara göre yeniden düzenlenirken, evde kadına karşı işlenen şiddet suçunu kriminal suç olarak tanımlamakta gösterilen başarısızlık dolayısıyla kadına karşı şiddet kullanımı dolaylı olarak onaylanmaktadır (24).

Şiddetin kültürel meşrutiyyetinde medya çok güçlü bir rol oynamaktadır. Gerbner ve Gros' un belirttiğine göre, Prime Time' da televizyon seyreden ortalama vatandaşlar,

TV karakterlerinin yarısından fazlasının şiddet içeren tavırlarına ve onda birinin de ölüm gösterilerine maruz bırakılmaktadırlar (47).

Toplumsal gerçeğin kurgulanmasında sahip olduğumuz cinsiyet farklılıkları ve bu farklılıkları temellendiren değişik toplumsallaşma süreçleri şiddete bakış açımızı değiştirdiği gibi şiddetin değişik düzeylerde algılanmasında ve meşrulaştırılmasında belirleyici bir rol oynayabilmektedir (48).

“Sosyo-kültürel yapı içerisinde genelde erkek çocuğun sosyalizasyonunda kazandırılan “erkeklik” rolünde kadını küçümseme, eve hakim olma ve gerektiğinde kadına şiddet kullanma sıklıkla öğretilmektedir. Hatta karısına karşı şiddet kullanan erkekler bazı çevrelerde ayıplanmamaktadır. Birçok çevrede sosyalleşme süreci boyunca erkekler öfkelerini çevrelerine yansıtmayı, saldırılara karşı koymayı, kavga etmeyi öğrenmektedirler. Bunun nedeni gerginliklerinin kendilerinden kaynaklanmadığı yolunda geliştirdikleri varsayımdır. Buna karşılık kadınlar, yaşadıkları gerginliklerin kendilerinden, kendi yetersizliklerinden kaynaklandığına inanarak sosyalleşmektedirler. Dolayısıyla onlara göre sorun sosyal değil, kişiseldir” şeklindeki değerlendirmesiyle İçli, aile içinde özellikle kadına yönelik şiddetin önlenmesinde cinsiyet roller edinme sürecinin önemine işaret etmektedir (13).

5.5 Saldırgan Erkeğin Özellikleri

Aile içi şiddet üzerine yapılan çalışmalar sadece şiddete uğrayan kadınların bireysel özelliklerini değil, şiddet uygulayan erkeklerin de karakterlerini tespit etmiştir.

Şiddet uygulayan erkekler genellikle, kıskanç, sinirli, asosyal, bağımlı, sahiplenici, ve güvensiz olarak gözlemlenmiştir (48). Alkol kullanımı, kendine saygının azlığı, bağımlılık, sorumsuzluk ve erkek-kadın rolüne ilişkin geleneksel tutumların her biri karı-koca arası şiddette erkeğin önemli karakteristikleri olarak tanımlanmışlardır.

Kendine saygının azlığına uygun biçimde şiddet, kocanın yetersizlik ve güçsüzlük hislerini yenme girişimi olarak ortaya çıkar. Kendine saygı ile şiddet arasındaki ilişki pek çok araştırma tarafından desteklenmiştir.

Birçok araştırma, saldırgan erkeğin sıklıkla intihar etme eğilimli, psikotik olduğunu ya da karıları ayrıldığında veya ayrılıkla tehdit ettiğinde duygusal açıdan paniğe düştüğünü göstermiştir (49).

Alkolün, Gelles' in (50) örneğinde % 60, Hilberman ve Munson' un (51) örneğinde % 93 ve İçli' nin (13) örneğin de % 61 oranında şiddete eşlik ettiği görülmüştür. Alkol, dayanın yaşandığı evlerde hem dövülen kadına hem de döven erkeğe, şiddet için özür hakkı verir. Saldırgan erkekler, dışarıdan yardım aramazlar. Çünkü davranışlarını (kadının provokasyonu sonucu kontrol dışına çıkmış olmak biçiminde gördükleri için) yanlış olarak görmezler. Daha da ötesi kendisine saygısı gittikçe azalan erkeklerin birçoğu, özellikle erkeklik otoritelerinin ve yeterlilik hislerinin tehdit edilmesi (örneğin ne yapacağına bir kadın tarafından karar verilen veya işten atılan) durumunda çaresiz olabilirler ve en iyi çare olarak aile içinde kontrollerini korumak için fiziksel saldırıya başvurabilirler (44).

Kadına karşı şiddet uygulayan erkeklerin büyük bir kısmının çocuklarına da şiddet uyguladığı görülmektedir (48).

5.6. Mağdur Kadın

Mağdur kadını nitelendirmek için kullanılan karakteristikler arasında, kendine saygının azlığı, bağımlılık problemleri, sıkıntı belirtileri, haddinden fazla hırpalanmanın yükü ve kadın-erkeğe ilişkin geleneksel değerler sayılabilir. Klinik görünüşü erkeğine benzese de mağdur kadın erkeğin kızgınlığını dışarıya yansıtmasına ve karısını dövmesine paralel olarak şiddetin varlığından kendini sorumlu tutar (12).

Bu farklılık, sosyal pratikte kadına sorununu kendi kendine halletmekte yetenekli olmasının, erkeklere ise gerginliklerini dışarıya yansıtılmalarının öğretilmesiyle açıklanabilir. Bu konumsal zorlamalar, erkekleri fiziksel olarak daha güçlü kılarken, kadınların dışarıya dönük saldırganlığını önlemektedir (51).

Şiddete maruz kalmış kadının duyguları çok boyutlu ve derindir. Kadın güçsüzlük korku, utanma, suçluluk, kızgınlık, yabancılaşma, yalnızlık gibi duygular yaşar (41).

Kadına yönelik aile içi şiddet hem birey olarak kadınları, hem de toplumu temelden etkileyen ciddi sorunlar doğurur. Kadına uygulanan şiddet türlerinde kültürel farklılıklar rol oynasa da, değişik ülkelerde yapılan çalışmalar, kadına yönelik şiddetin tipi ve tanımı ne olursa olsun her kültürde benzer etki yarattığını göstermektedir (26). Mağdur kadın kendini değersiz ve yetersiz görme eğilimindedir. Şiddet içeren bir ilişkiyi bitirmekteki yetersizlikleri ve erkeğe bağımlılıkları, şiddeti hak ettikleri inancıyla birleşmektedir.

Esmer'in araştırmasında İstanbul'daki kadınların %49'u kocasından dayak yemeyi hak ettiği durumlar olabileceğini, dayak yiyen kadınların %28'i ise dayığı hak ettiğini söylemiştir (52).

Bir başka araştırma ise kadının eğitim düzeyi ile dayığı haklı bulma eğilimi arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır (53).

Bazı çalışmalar kadının bağımlılık ihtiyacının ergenlik dönemi ya da çocuklukta geliştiğini gösterirken, bazılarına göre bağımlılık ihtiyacı tekrarlanan fiziksel hırpalanmanın ürünüdür (54).

Bu kadınların pek çoğunun saldırıyı önlemedeki yetersizlikleri erkeğin korumasına ihtiyaç duydukları inancıyla yetişmiş olmaları, kendi hayatlarını kontrol etme imkanını tamamen ortadan kaldırmıştır. Bu kadınlar kendi kendilerine ayakta duramayacakları inancıyla, bedeli defalarca meydana gelen fiziksel şiddet olsa bile kocalarına sarılabilmektedirler. Kadınlar hangi sosyo-ekonomik tabakadan olursa olsun, şiddet içeren bir evliliği sürdürmelerinin nedeni olarak ilk sırada “Çocukları babasız bırakmamak” düşüncesine sahip olmalarıdır (13).

5.7. Çocuğa Yönelik Şiddet

Dünyada ve ülkemizdeki “aile içi şiddet”in en önemli kurbanlarından biride çocuklardır. Çocuk aile içerisinde sosyalleşir ve toplumsal davranış kalıplarını en önce aile içerisinde öğrenir. Çocuklukta kazandığı deneyimler gelecekteki bütün yaşantısını etkiler. Aile içerisinde yaşanan sorunlar, tartışmalar, şiddet olayları çocuğun ruhsal yapısında büyük yaralar açarken ileride de sağlıksız, sorunlu erişkinler olmalarına neden olur (10).

Çocuklar anne ve babalarını model alarak, taklit ederek öğrenirler. Diğer bir deyişle çocuk ailesinde sevgi ve saygı görüyorsa onu öğrenir ve uygular. Şiddete tanık oluyorsa büyüyünce şiddet yanlısı olur. Ebeveyn olma da öğrenilen önemli bir duygudur (55).

Bandura’ nın sosyal öğrenme teorisine göre babanın annesini dövdüğünü gören çocuk, annesini zayıf ve güçsüz olarak algılar ve bu duyguyu da öğrenerek annesinin ve kendisinin güçsüzlüğü benimseyebilir. Çevresine karşı güçsüz kalır. Bu çocuklarda da aynı annelerinde olduğu gibi depresyon, kendine saygı yetersizliği ve psikosomatik semptomlar görülebilir (56).

Ebeveynleri arasında ki şiddete tanık olan veya kendileri ebeveynlerince şiddete uğratılan çocuklarında, duygusal ve ruhsal olarak zedelendikleri, kişiler arası ilişkilerde de çeşitli sorunlar yaşadıkları bilinmektedir. Anksiyete, suçluluk, utanç, öfke, suçlama, korku, öğrenilmiş çaresizlik ve düşük özsaygı gibi sorunlarının olduğu bilinmektedir (57).

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı ve Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın 1997 yılında İstanbul Üsküdar semtinde bir ilköğretim okulunun birinci sınıf öğrencilerinin anneleri üzerinde yaptığı araştırma sonucuna göre; araştırmaya katılan 104 annenin %86'si çocuklarını döverek cezalandırdığı, bunlardan okuryazar olmayan 11 annenin hepsi çocuklarını döverken, okuryazar ve ilkokul mezunu annelerin ise %70'inin çocuklarını dövdükleri saptanmıştır. Ayrıca çocukluğunda aile içi şiddet gören annelerin %92.7'si çocuğuna da şiddet uygularken, böyle bir durumla karşılaşmayan annelerin %79.4'ünün çocuklarını dövdüğü, şiddet uygulayan annelerden 69'u çocuğunu eğitim amacıyla dövdüğü, 20 annenin de hırsını almak için dövdüğü belirtilmiştir (58).

Yapılan bütün araştırmalar, çocuklarına şiddet uygulayan annelerin kocaları tarafından dövüldüklerini ortaya koymaktadır. Babanın anneyi istismar ettiği evlerde çocuk istismarının, şiddet olmayan evlerde yaşayan çocuklara göre iki kat fazla olduğu, istismar kaynağının ise çoğunlukla anne olduğu (59), Türkiye'de bu oran %51.5 olarak saptandığı bildirilmektedir (2).

Çocuğa yönelik şiddet sadece yoksul, geri kalmış ülkelerin değil, birçok gelişmiş ülkenin de ortak sorunu olarak görülmektedir. Bugün tüm dünyada ana baba dayacağından sakat kalan, ölen, sürekli işkence gören çocukların sayısı azalacak yerde artmaktadır. Çocuğun acımasızca dövülmesi bazı ana babalara yetmeyip; maşa, demir,

boru, sopa gibi cisimlerle çocuğun başına vurduğu, yere veya duvara çarpıldığı, odaya kilitlendiği, aç, susuz bırakıldığı hatta bunların arasında bir anlık öfkeye kapılıp çocuklarını hastanelik eden, işkence yapan ve öldürenler ebeveynlerinde bulunduğu bildirilmektedir (22).

ABD’de yılda bir milyon çocuğun dövüldüğü, sağlığı tehlikeye girecek ölçüde dövülen, yaralanan, sakat bırakılanların sayısının ikiyüzbin olduğu ayrıca bu evlerde cinsel saldırıya uğrayanların sayısının 50-100 bin olarak tahmin edildiği, kaba dayak ve işkence sonucu ölenlerin sayısının da yılda yirmi bini aştığı bildirilmektedir (60).

Avrupa ülkelerinde ise ABD’deki kadar olmasa da yine de çocuğa yönelik şiddet olaylarında artış olduğu, İngiltere’de yılda 15 bin çocuğun kabaca ezildiği, bunlarında yediyüzünün öldüğü, Fransa’da ise yılda altıbin, Kanada’da beş bin aile içi şiddet olayının olduğu ve bu rakamların resmi kurumlarca bildirildiği, ABD’de ise bu olaylarda her yıl yüzde otuz dolayında artışın olduğu bildirilmektedir (22).

Şiddete maruz kalan çocuklar genellikle şiddetin var olduğu ailelerden gelmektedirler. Karı-koca arasındaki kavgalar çoğu zaman çocukların yanlarında olmakta, ebeveynler bu tartışmalara çocukların tanık olmaması için hiçbir çaba harcamamakta, hatta çocukları unutmaktadır. Bunların sonucunda çocuklarda davranış bozuklukları, korku, kaygı, okul başarısızlığı, uyku bozuklukları, içe kapanma ve durgunluk gibi psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu durum da çocukların ruhsal ve duygusal olarak istismarına neden olmaktadır. Kocasından şiddet gören kadın öfkesini çoğunlukla çocuklarından çıkartmaktadır. Nitekim yapılan araştırmalar annelerin çocuklarını babalarından daha fazla dövdüğünü göstermektedir. Yine istismar eden annelerin çoğunun çocuklarının da kendi babalarından ziyade anneleri tarafından istismar edilmiş olduklarını görüyoruz (61).

Çocuğun fiziksel istismar, (tokatlama, tekmeleme, itip kakma, fırlatma, ısırma) kadar duygusal istismarı da önem taşımaktadır. Ana baba ve çocuk arasındaki etkileşimin, çocuğun gelişimini olumsuz etkileyecek kadar bozuk olması söz konusudur (62). Çocuğun devamlı olarak kötülenmesi, sürekli olarak insan üstü güçlerle tehdit edilmesi, ağır zararların verilmesi ve terk ile tehdit edilmesi, yaşına ve gücüne uygun olmayan şeyleri yapmasının beklenmesi duygusal istismar olarak ele alındığı (63) gibi, ana babaların çocuğu aşağılayıcı, kınayıcı küçük düşürücü şekilde bağırmaları, tehdit etmeleri, mimikler yapmaları veya aşırı koruyucu tavır takınmaları duygusal istismarın çeşitleri olarak açıklanmaktadır (20).

Çocuğa yönelik şiddet türlerini birbirinden ayırt etmek çoğu zaman mümkün değildir. Duygusal şiddetin arkasından genellikle fiziksel şiddet gelmektedir (2).

Çocuğa karşı şiddet bebeklik döneminde başlamakta ve çocukların yarısında aileyi terk edene kadar sürmektedir. Her yedi çocuktan birinde şiddet, çocuk istismarı sayılabilecek boyutlarda olmaktadır (64).

Çocuk istismarının bir şekli olan cinsel istismar konusu ise gelişmiş ülkelerde de araştırma ve önlenme güçlükleri olan bir sosyal sorun olarak görülmektedir (60). Nitekim Türkiye’de yapılan bir araştırmada, 1985-1986 yıllarındaki 48 bin 165 mahkeme kararının taranması sonucu çocuklara karşı işlenen suçların başında %68.3 ile cinsel suçların geldiği saptanmıştır. Irza geçme ve ırza geçmeye teşebbüs suçuna kız çocuklarının %54, erkek çocukların ise %45.9 oranında hedef oldukları görülmüştür. Yine aynı araştırma sonuçlarına göre ırza geçme olayları 7 yaşına kadar daha çok erkek çocuklara 7 yaşından sonra ise kız çocuklarına yönelik olmaktadır. Irza geçme ve buna teşebbüs suçuna hedef olmuş çocukların %55’i 12 yaşın altında bulunmuştur (65).

5.8. Medya ve Şiddet

Medya, kitle iletişiminin yer aldığı her türlü ortamı ve bu iletişim sırasında kullanılan her türlü aracı kapsar. Radyo, TV, CD, DVD, disket, video, sinema, fotoğraf gibi görüntülü ve basılı tüm yayınlar medya olarak tanımlanmakta ve kitle iletişiminde rol almaktadır (2).

Medya insanlar arası iletişimi sağlayan en önemli araçtır. Medyanın insan yaşamını hiç de küçümsenmeyecek ölçüde etkilediği hatta yönlendirdiği de bir gerçektir. Bu nedenle görsel ve yazılı basında yer alan her türlü konu, öykü, film ve olaylar verdikleri mesajlarla herkesinden insanı büyük ölçüde etkilemektedir.

Günümüzde hemen her evde yer alan kitle iletişim araçlarında şiddet konusunun işlenmesi şiddetin toplumda yaygınlaşmasının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir. İnsanlar gördükleri, okudukları ve duydukları şiddet biçimlerini kendi kişisel yaşantılarında kullanır hale gelebildikleri açıklanmaktadır. Vurdulu, kırdılı, dövüşlü, öldürmeli filmlerin insanları özellikle de çocukları büyük ölçüde etkilediği ve çocuklarda saldırgan davranışların artmasına neden olduğu yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır (66). Küçük çocuklara yönelik olan çoğu çizgi filmler şiddet içermekte, çizgi film kahramanları kavgacı, dövüşken karakterleri canlandırmaktadır. Sonuçta çocuklar bu film kahramanları gibi olmaya özenmekte, örneğin süperman gibi uçacaklarını sanarak yüksek yerlerden atlamaya kalkmakta veyahut da seyrettikleri filmlerden korkarak sinmektedirler. Medya; dünyada ve Türkiye’de olan olayları, haberleri insanlara duyurması, aydınlatması, gerçekleri göstermesi, toplumu bilgilendirmesi açısından inkar edilemeyecek güçte bir araçtır. Ancak basın yayın organları bir taraftan halkı aydınlatırken diğer taraftan da şiddet gibi olumsuz

mesajları da beraberinde vermekte ve bunun da dozunu ayarlayamadıkları için özellikle son yıllarda şiddet konusunda eleştiri aldıkları görülmektedir.

Ülkemizde özel televizyonların açılmasıyla birlikte insanlar saldırganlık ve şiddete yönelik programların dışında bir şey seyredemez hale gelmiştir. Haber programlarında haber olarak sürekli, intihar, adam öldürme, hırsızlık, zina, tecavüz ve buna benzer konular verilmektedir. Yüksek tirajlı gazetelerin ilk sayfalarında flaş haber olarak yine aynı konular işlenmektedir. Televizyonlar böyle konuları işleyerek reyting peşinde koşmakta, bunların toplum üzerinde yaratacağı etkileri hesaba katmamaktadırlar.

Medya'daki bu tutum sadece bizim ülkemize özgü değil, tüm dünyada da aynı durumdadır. ABD'de bir çocuk 18 yaşına gelinceye değin TV'den en az 30 bin adam öldürme olayı izlemektedir. Yine ABD'de 18 yaşına gelinceye dek bir öğrenci 12 bin saatini okulda, 15 bin saatini TV karşısında geçirmektedir. Bir Amerikalı çocuk günde ortalama 3 saat, Japon çocuğu 5-6 saat TV izlemektedir (67).

Televizyonda şiddet içeren programlarla ilgili olarak araştırmacılar insanların şiddete karşı giderek duyarsız hale geleceğini diğer taraftan ise bir çözüm yolu olarak yeni saldırgan davranışları öğreneceklerini ileri sürerek eleştirmektedirler (68).

Kitle İletişim Araçlarında "Kadın"da oldukça fazla yer almaktadır. Ayşe Saktanber' in belirttiği gibi "medya kadını pasif, kolayca el konulabilir, hükmedilir, parçalarına ayrılıp çeşitli amaçlar için kullanılabilir cinsel haz nesnesine" dönüştürmüştür (69). Özellikle yazılı basında, magazin dergilerindeki kadın görüntüleri de bunları doğrular niteliktedir.

Kitle iletişim araçlarında "Aile İçi Şiddet" ve "Kadına Yönelik Şiddet" konularına da fazlasıyla yer verilmekte, hatta özel televizyonların haber

programlarında siyasi haberlerden de önde gelmektedir. Aile içinde vuku bulan cinayetler, intiharlar, kavgalar hiçbir haber niteliği taşımamasına rağmen halka izletilmektedir.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1994 yılında tirajı önde gelen 9 gazeteyi 4 ay boyunca incelemesi sonucunda bu gazetelerde 612 tane aile içi şiddet haberinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu konuda gün başına düşen ortalama haber sayısı 5.1'dir. Gazete başına düşen ortalama haber sayısı ise 0.56'dır (2). Bu haberlerde gazetenin en çok okunan ve dikkat çeken sayfaları olan 3. ve 1. sayfalarda yer aldığı görülmüştür (%53'ü 3. sayfada, %19'u 1. sayfada). Gazetelerin şiddet olaylarını alaycı bir dille yazdıkları, aile içinde vuku bulan şiddet haberlerine karşı duyarsız bir yaklaşım sergiledikleri ve çoğu zaman da yargıç gibi davranıp olayları ve kişileri yargıladıkları görülmüştür (2).

Aile içi şiddetle ilgili haberlerin içeriğine bakılınca %46.4'ü cinayet, %13.9'u intihar, %13. yaralama, %7.0'ı terk edilme ve terk etme olarak görülmüştür. Kurbanların çoğunluğunu da kadınlar oluşturmaktadır (%58). Yine gazete haberlerine göre suçlu veya şiddet eylemini uygulayanların %60'ı erkeklerdir (2).

Buradan da anlaşılıyor ki gerek yazılı basında gerekse televizyonlarda şiddet olayları hiçbir analize ve sansüre tabi tutulmadan canlı olarak insanlara gösterilmektedir ki bir yerde şiddet yöntemleri ve yolları halka öğretilmeye çalışılıyor dersek abartılı ifade etmiş olmayız. Son yıllarda ABD'de şiddete yönelik gençliği olumsuz yönde etkileyecek programların geç saatlere alındığı, birçoğunun yayından kaldırıldığı, eğitime yönelik programlara ağırlık verildiği bilinmektedir. Ülkemizde de buna benzer önlemlerin acilen alınması gerekmektedir.

5.9. Şiddetin Boyutu

5.9.1. Yaygınlık

Kadınların maruz kaldığı şiddet; 1970'ler öncesinde daha çok yabancıların ya da uzak tanıdıkların saldırısı ve tecavüzle sınırlı görülmekteydi. Aile içi şiddetin ender olduğu sanılır, bu yüzden de, toplum çapında bir sorun olarak ele alınmazdı. Bu konuya ilk dikkati çekenler feminist kadınlar olmuştur (70). Koca dayacağından kurtulmanın ilk adımı olarak 1973'de Londra yakınlarında ilk sığınma evinin açılmasından bu yana geçen 20 yılda dünyanın dört bir yanında binlerce kadın sığınağı açılmıştır. Bu sığınaklar yalnızca yüz binlerce kadına şiddet ortamından geçici/sürekli olarak uzaklaşmalarını ve korunmalarını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda kadınların maruz kaldığı şiddetin sebepleri, biçimi, yaygınlığına ait bilgi birikimini de oluşturmuştur (71). Ancak aile içi şiddet olgusu bir yandan daha fazla ilgi çekip bu konuda araştırmalar artarken, diğer yandan bu toplumsal konuya verilen siyasi önem tartışmalıdır. Örneğin, "The Independent" da Mayıs 1994'de yayınlanan bir habere göre, yukarıda sözü geçen dünyada kurulmuş ilk sığınma evi, maddi koşullarının yetersizliği nedeniyle Eylül 1994'de kapılarını kapatma tehlikesi ile baş başa kalmıştır.

Aile içi şiddetin bugün endüstrileşmiş batı toplumlarında büyük bir sorun olduğu bilinmektedir (72, 73, 74). American Medical Association' ın doktorlarından biri Wisconsin'de acil servise gelen her üç kadından birinin aile içi şiddet kurbanı olduğunu ve Amerika'da en kritik sağlık sorunlarından olan aile içi şiddet olgusunun sağlık personeli tarafından yeterince anlaşılmadığını belirtmektedir (75). Ancak, şu soru cevapsız kalmaktadır: Bu olgu artışı mı göstermiş, yoksa son yıllarda konunun hassasiyetle incelenip üzerinde durulması nedeniyle daha mı çok farkına varılmıştır? (76). Benzer bir bakışın Türkiye'deki hastanelere de yönetilmesinin gerekliliği

kaçınılmazdır. Hele Türkiye'deki sağlık hizmetlerinin yetersizliği göz önüne alındığında bu konunun acilliği rahatça anlaşılacaktır.

ABD'de her 7.4 saniyede bir kadının kocası tarafından dövülmekte olduğu belirlenmiştir. 1991'de yapılan bir araştırma kadınlar arasında yaralanmaların sık rastlanmasının nedenlerinden birinin aile içi şiddet olduğunu göstermektedir. 16 ila 66 yaşlan arasında, her sosyo-ekonomik kesim ve kimlikten kadınlarda şiddetin sonuçlarına rastlandığı, dövülen kadınların %28'inin hastanede tedavi görmüş olduğu, %13'ünün ise ciddi ameliyat geçirmek zorunda kaldığı belirtilmektedir. İstatistiklere göre, %86'lık bir kesim daha önceden de dayak yemiş, %40'ı ise tedavi görmek zorunda kalmıştır (4). Travmatik yaralanma geçirerek acil servislere başvuran kadınların %16 ila %30'unun yaralanmalarının aile içi şiddetten kaynaklandığı görülmektedir (5).

Birlikte yaşayan çiftler üzerinde 1985'te yapılan bir taramada yaklaşık her sekiz kocadan birinin eşine karşı bir ya da daha çok sayıda fiziksel saldırıda bulunmuş olduğu görülmüştür (64). Bu saldırılardan üçte birinden fazlası yumruklama, tekmeleme, boğazını sıkma, dayak ve bıçak ya da tabanca kullanımı gibi şiddet biçimlerini içermekteydi. ABD'de ortalama 12 aylık bir dönemde yaklaşık iki milyon kadına eşleri ağır bir saldırıda bulunmaktadır (77).

Yakın ilişkilerden kaynaklanan şiddetin yaygınlığı ve sonuçları hakkında sistemli verilerin toplanmasına ancak 15 yıl önce başlanmıştır. İlk önceleri, batı ülkelerindeki sığınaklara başvuran kadınların daha çok alt sosyo-ekonomik gruplardan olduğu görülmüş, bu yüzden de aile içi şiddetin bu alt grupla sınırlı olduğu sanılmıştır (70). Daha sonra yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular ise aile içi şiddetin avukatlık, tıbbi bakım, ruh sağlığı, ceza hukuku ve akademik topluluktan gelenleri de kapsayan çok geniş bir alana yayıldığını göstermektedir (78). Yapılan bir araştırmada ankete cevap

verenlerin çeşitli sosyo-ekonomik gruplardan %28' inin hayatlarının herhangi bir döneminde aile içi şiddete maruz kalmış olduğu, %14'ünün ise halen şiddete maruz kalmaya devam ettiği belirlenmiştir. Şiddetin ortaya çıkması ile bağlantılı bazı parametreler saptansa da, genel olarak şiddete, cinsiyet, etnik grup, yaş veya sosyo-ekonomik grup ne olursa olsun, umulanın üstünde bir oranda her durumda rastlandığı görülmektedir (79).

ABD'deki kadınların, eşleri ya da eski eşlerince yaralanma, tecavüz edilme ya da öldürülme olasılıkları bütün başka kişilerden kaynaklanan saldırı olasılıklarının toplamından daha fazla olduğu kaydedilmektedir (80).

Araştırmacılar kadına yönelik ev içi şiddetin gerçek yaygınlığının tahminlerin belki de iki katı olduğunu kabul etmektedirler. Çalışmalar bütün kadınların beşte bir ile üçte birinin yaşamları süresince eşleri ya da eski eşleri tarafından yöneltilen fiziksel saldırıya uğrayacağını düşündürmektedir (81). Üstelik, yakın ilişkideki kişilerden gelen şiddete maruz kalanlara altı ay içinde yeniden saldırı yönetilmesi olasılığı, daha uzak kişilerin saldırısına uğrayanlarınkinden fazladır. Eşlere ve eski eşlere yönelik saldırıların %80'inden fazlası fiziksel travmayla sonuçlanırken bu oran yabancılardan kaynaklanan şiddet eylemlerinde %54'tür; en yüksek beden içi travma ve bilinç kaybı oranlarına evlilik içi şiddetin kurbanlarında rastlanmaktadır (82).

Aile içi şiddetle bağlantılı bir başka bulgu da hamilelik sürecinde şiddet uygulanmasının sıkça karşımıza çıkmasıdır. Kaynakların taranması sonunda tüm dövülen kadınlar arasında yaklaşık %50'lik bir kesim içinde hamilelik sırasında bir şiddet olayına rastlanıyor. Hamilelikte dayanın sonuçları düşük yapmaktan erken doğuma, gelişmemiş bebek doğumundan ceninin zarar görmesine veya ölmesine kadar uzanabilmektedir (83).

ABD'deki cinayete ilişkin sayılar da, kadınlardaki risk farklılığını eş saldırısının fiziksel sonuçlarının yükseldiğini göstermektedir. 1976 ile 1987 arasında 15 yaşın üzerindeki yaklaşık 38.648 kişinin ölümü, bir eşin (evli, birlikte yaşayan, boşanmış ya da flört eden eşler) ötekini öldürmesi şeklinde olmuştur. Bu ölümlerden %61'inin kurbanı kadın, %39'ununki ise erkekti. ABD'de öldürülen kadınların yarısından fazlası, eşleri ya da daha önceki eşleri tarafından öldürülmektedir. 1976'dan 1984'e, eşlerini öldüren kadınların toplam sayısında %25'ten fazla bir azalma olmuştur. Bu düşüş, ev içi şiddete yönelik yasal düzenlemelerin ve şiddete maruz kalan kadınlar için sunulan hizmetlerin varlığına bağlanmaktadır. Ancak buna koşut olarak eşlerini öldüren erkeklerde benzer bir düşüş saptanmamıştır. Bütün bunlar, bu toplumlarda cinsiyetçi değer yargılarının erkekler üzerindeki etkisini sürdürmekte olduğunu düşündürmektedir. Eşlerinin fiziksel saldırısına uğrayan kadın kurbanların %33 ile %46'sı cinsel saldırı bildirmişlerdir (81). Şiddetli kötü davranışın söz konusu olduğu ilişkilerde, şiddet içeren, zor kullanılarak cinsel saldırı, ayda birkaç kez kadar sık olabilmektedir (84). Kuzey Amerika dahil olmak üzere çeşitli toplumlardan gelen verilere göre, kadınların aile içinde maruz kaldıkları şiddetin en önemli kadın intihar nedenlerinden biri olduğu görülmektedir. Antropolojik analizler bazı toplumlarda kültürel olarak kadın intiharının zayıfları güçlüler karşısında güçlü kılma veya intikam aracı olarak kabul edildiğini vurgulamaktadır. Kadının intiharı, yakınlarını şiddet uygulayan kocadan intikam almalarına zorlayan bir özellik taşımaktadır. İntihar ve aile içi şiddet arasındaki bağlantıların ortaya çıkarılmasına ilişkin bu bulgular hem antropologlar hem de intiharbilimciler için giderek önem kazanmaktadır (85).

Öte yandan, çocuğa uygulanan şiddet konusundaki araştırmalar da sorunun karmaşıklığını ortaya koymaktadır. ABD'de New Hampshire Üniversitesi'ne bağlı Family Violence Research Laboratory Başkanlığınca yürütülen, 8000'den fazla aileyi

kapsayan, 1975 ve 1985’de uygulanan anketlere dayanan bir araştırmada Amerika’da çocukların %97’sinin fiziksel cezalandırmaya maruz kaldığı ve bu durumun bir nesil sonra çocuk istismarı ve koca tarafından uygulanan şiddeti artırıcı bir faktör olduğu bulunmuştur. Çocuğa karşı şiddet bebeklik döneminde başlamakta ve çocukların yarısında aileyi terk edene kadar sürmektedir. Her yedi çocuktan birinde şiddet, çocuk istismarı sayılabilecek boyutlar da olmaktadır (20). Özellikle çocukların cinsel kötüye kullanımı, her ülkede toplumsal baskıların etkisiyle çok zor açığa çıkarılan bir konu olmaya devam etmektedir (86).

5.9.2. Türkiye’de Aile İçi Şiddet Konusunda Yapılan Çalışmalar ve Sonuçları

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde yapılan araştırmaların çokluğuna rağmen, Türkiye gibi geleneksel yapının sosyal alanda etkisini koruduğu ülkelerde özellikle kadına yöneltilen şiddet konusunda veri tabanı oluşturmak oldukça güç bir iştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, aile içi sorunların yakın akraba/arkadaş çemberi dışına çıkamaması olarak görölmektedir (87). Özellikle aile içerisinde yaşanan şiddet ve suiistimal aile içi mahremiyet alanı içerisinde görölmekte ve buna paralel olarak aile içi sorunlar dışarıdan gelebilecek yardım ve desteklerden yoksun biçimde, yine aile içerisinde çözülmeye çalışılmaktadır.

Bugüne kadar Türkiye’de aile içi şiddet konusunda yapılmış kapsamlı bir araştırmadan söz etmek pek mümkün değildir. Yapılan araştırmalar ya aile içerisinde kadına yönelik şiddet ya da çocuğa yönelik şiddet olarak sınırlandırılmıştır.

Bu konuda ülkemizde yapılan ilk araştırma Piar-Gallup şirketi tarafından 1990’da yapılan, “Kadının Sorunları ve Beklentileri” isimli araştırma olarak sayılabılır.

Piar-Gallup şirketinin 1990 da yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre evli kadınların % 11’inin kocalarıyla sıkça tartıştıkları bulunurken kocalarıyla tartışmaya

giren bu kadınların %18'inin kocaları tarafından dövüldüğü bulunmuştur.1992 yılında yapılan "Türk Kadınının Gündemi" isimli araştırmada ise, kocaların şiddetine maruz kalan kadınların % 25'inin bu durum karşısında hiç bir şey yapmadığı , %25'inin kocalarından kendilerine yönelen bu şiddete engel olmaya çalıştıkları bulunmuştur (88).

Şahika Yüksel tarafından 1990 yılında İstanbul Üniversitesi Sağlık Merkezi'ne psikolojik danışma amacıyla başvuran 140 kadınla yapılan bir araştırmada, bu kadınların % 57 sinin kocaları tarafından dövüldüğü saptanmıştır. Ayrıca bu araştırma ülkemizde yapılan şiddetin psikolojik etkilerinin incelendiği ilk çalışmadır. Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlardan biri de, kocaları tarafından şiddete maruz bırakılmış kadınlar arasında bedensel arızaların ve depresyonun daha yaygın olduğu sonucudur (89).

Yılmaz Esmer tarafından İstanbul'da 116 evli çift arasında yapılan bir araştırmada, kadınların % 44 ünün kocalarından en az bir defa dayak yedikleri bulunmuştur. Yine erkeklerin % 44'ü karılarına dayak attıklarını itiraf ederken, kadınların %55'i ise, kadının kocasından dayak yemeyi hak ettiği durumların olabileceğini söylemişlerdir. Bu konuda en fazla gösterilen dayığı hak etme nedeni "kocaya itaatsizlik" tir (52).

Tülin Günşen İçli tarafından 1995 yılında yapılan "Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadının Suçluluğu" araştırmasında; kadınların %21.2'si eşlerinin kendilerine karşı şiddet kullandığını belirtmiştir. Bunlardan hükümlü kadınların %64'ünün kocalarının kaba kuvvet kullandıkları, bu kadınların% 60'ı suç işledikleri anda evli olduğu ve şiddet eyleminin % 80 oranında evde gerçekleştiği, yine hükümlü kadınların % 52'si karşılaştıkları bu şiddetten kendilerinin sorumlu olduğunu ifade ettiklerini bildirmektedir. Kadının eğitim düzeyi düştükçe maruz kalınan şiddet çocuğa

yansıtılmaktadır. Hükümlü olmayan kadınların ise eşin şiddetinden kendini sorumlu görme oranının %69.9 olduğu saptanmıştır. Gerek suçlu, gerekse suçlu olmayan kadınların çoğunluğu eşlerinin alkol kullandığını belirtmişlerdir. Araştırmanın sonuçları kadınların büyük oranının evde yaşanan şiddetten rahatsız olmakla birlikte sabretme ve katlanma yolunu seçtiklerini daha da önemlisi bunu kız çocuklarına da tavsiye ettiklerini ifade etmişlerdir (13).

Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün 1988 yılında yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye'de erkeklerin %45' i kadın kocasına itaat etmediğinde kocanın kadını dövme hakkı olduğunu düşüncesi saptanmıştır (90).

Pınar İlkcaracan tarafından; "Ailede Kadına Yönelik Şiddet" konusunda Berlin ve Ankara'da yapılan bir araştırmanın Ankara ayağından elde edilen sonuçlara göre, aile içerisinde en yaygın şiddet türü olarak "psikolojik şiddet" saptanırken, fiziksel şiddet %39 oranında bulunmuştur. Bu çalışmada kadınların ancak %1-2 gibi küçük bir azınlığın şiddete çeşitli yollarla karşı koyarken, çalışmaya katılanların yarısının maruz kaldıkları şiddeti önlemeye yönelik hiç bir girişimde bulunmadığı ortaya çıkmıştır (91).

Kamar tarafından Emre Kongar yönetiminde yapılan bir araştırmanın sonucuna göre, koca dayacağı grubun % 27'si tarafından onaylanmaktadır. Yine aynı çalışmada kadınların %35'inin zaman zaman dayak yemeyi hak edecek davranışlarda bulduklarını düşündükleri bulunmuştur (92).

"Morçatı" Kadın Sığınma Vakfı Danışma ve Dayanışma Merkezi'nden elde edilen verilere göre, buraya son üç yıl içerisinde başvuran 550 kadından %87.6'sı fiziksel şiddete, ikinci sırada %30.8 ile duygusal şiddet ve %16.6 ile cinsel şiddete maruz kaldığı bildirilmektedir(93).

1994 yılında Aile Araştırma Kurumu tarafından yapılan, beş coğrafi bölgeyi içerisine alan ve 2479 kadın ve 1147 erkekle yapılan araştırma bu konuda yapılmış en kapsamlı araştırmadır. Aile içi şiddet konusundaki bu araştırmanın bulgularına göre;

- Aile içerisinde şiddetin varlığının tespit edildiği ailelerde ise şiddet ağırlıklı olarak kadına yönelik olduğu,

- Uygulanan şiddetin başında %84 ile sözlü şiddet (hakaret vb.); bunu %79 ile fiziksel şiddet izlemektedir.

- Kadınların %30'una ve erkeklerin %34'üne göre, aile içerisinde fiziksel şiddete rastlanılmaktadır.

- Şiddetin ortaya çıkışında en önemli neden olarak %28.2 ile ekonomik sorunlar gösterilmiştir (12).

Türkiye'de çocuğa uygulanan şiddetin gerçek boyutları tam olarak bilinmemektedir. Çünkü ülkemizde dayak en önemli eğitim aracı olarak evde, okulda ve dışarıda her zaman için mevcuttur, doğal karşılanır ve gerekli olduğu savunulur. Ancak Türkiye'de sakatlığa ve ölüme neden olacak düzeyde çocuğa yönelik şiddet gelişmiş ülkelere oranla daha az görülmektedir. Evlerde sürekli bir dayak ortamı olduğu için anne ve babalar öfke ve kızgınlıklarını yavaş yavaş boşaltmakta, çocuğu sakat bırakacak ölçülere vardırılmamaktadır. Batılı ülkelerde ise dayak hoş karşılanmayan bir eğitim aracı olduğu için ebeveynlerde bir öfke birikimi ve patlaması söz konusu olduğundan sakatlama ve ölüm gibi sonuçlara daha fazla rastlanmaktadır (94).

Buna karşılık, tüm bu araştırma ve çalışmalardan çocuklara yönelik şiddet konusunda bir veri tabanı oluşturmak neredeyse imkansız gibidir.

6. MATERYAL VE METOD

Bu çalışma Van merkezinde rasgele seçilen 513 evde bulunan evli olan 513 kadın dahil edilerek, 01. 01. 2003 ile 30. 06. 2003 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Çalışma kesitsel tipte bir anket çalışmasıdır.

Çalışmaya dahil edilen 513 kadına; hazırlanan çalışma formu yüzyüze görüşme yöntemi kullanılarak tarafımdan ve kadınların erkeklere söylemekten çekineceğini düşündüğümüz cinsel şiddet konularını sorgulamak üzere konu hakkında bilgilendirilen bayan psikologdan yararlanılarak uygulandı.

Çalışma formunun hazırlanması:

Bu konuyla ilgili daha önce yapılmış olan araştırmalarda kullanılan formlar incelendi. Formlar üzerinde çalışmanın amacına yönelik gerekli düzenlemeler yapılarak 35 sorudan oluşan yeni bir çalışma formu oluşturuldu.

Çalışma formunun bölümleri :

- Demografik ve Sosyo-Ekonomik Bilgiler
- Aile içi şiddeti etkileyen faktörler:
  - Alışkanlık bilgileri
  - Aile içi ilişkiler
- Şiddetin sorgulanması:
  - Kadına yönelik şiddet
  - Çocuğa yönelik şiddet

Çalışmada kullanılan anket formu sayfa 86-87 de sunulmuştur.

Formun oluşturulmasının ardından çalışma fakültemiz etik kurulunun onayına sunuldu. Etik kurul formda kadınların rahat cevap veremeyeceği mahrem sorular (örn: Cinsel şiddetle ilgili sorular vs.) olduğu için uygulamanın bayanlar tarafından yapılmasının isabetli olacağı yönünde görüş bildirdi.

Etik kurulun 2002/03-02 sayılı kararı doğrultusunda hastanemiz psikiyatri kliniğinde yüksek lisans yapmakta olan hemşire hanıma detaylı bilgi verilerek konuya hakim olması sağlandıktan sonra uygulamaya geçildi.

Çalışma formu araştırmaya başlamadan önce 50 kadın üzerinde pilot olarak denendi, soruların anlaşılma durumu ve yanıtlar test edildi. Sorular üzerinde pilot uygulamanın sonuçlarına göre gerekli düzenlemeler yapılarak asıl çalışmaya geçildi.

Elde edilen veriler SPSS 11.0 programına girilerek istatistiksel analizlerde Chi-Square ve Kruskal-Wallis H Testleri kullanıldı. P değerinin anlamlılık sınırı ise 0.05 olarak kabul edildi.

7. BULGULAR

Bulgular bölümü araştırma kapsamına giren kadınların ve ailesinin, sosyo-kültürel özellikleri gibi tanımlayıcı bilgileri; aile içi kadına yönelik şiddet ve bunu etkileyen faktörler, aile içinde çocuğa yönelik şiddet ve ailede bireylerin şiddete karşı tutumları bölümlerinden oluşmaktadır.

7.1. Kadınların tanımlayıcı özellikleri

Tablo 1. Kadınların yaş gruplarına göre dağılımı

	Yaş Grupları				Toplam
	15-24	25-34	35-44	45↑	
Kadın Sayısı	134	256	87	36	513
%	26.1	49.9	17.0	7.0	100

Çalışmaya katılan kadınların yaşa göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 1) kadınların %49.9'u 25-34 yaş grubunda, %26.1'i 15-24 yaş grubunda, %24'ü ise 35 yaş üzeridir.

Tablo 2. Kadınların öğrenim durumlarına göre dağılımı

	Öğrenim Durumu					Toplam
	Okur yazar değil	Okuryazar	İlk	Lise	Üniv.	
Kadın Sayısı	135	30	177	118	53	513
%	26,3	5,8	34,5	23,0	10,3	100

Tablo 2'de görüldüğü gibi, çalışmaya alınan kadınların %26.3'ü okur yazar değil, %5.8'i okuryazar dır. Kadınların büyük çoğunluğu %34.5'i ilkokul mezunu olarak yoğunluk göstermektedir. Kadınların %23.0'ü lise mezunu, sadece %10.3'ü üniversite mezunudur.

Çalışmaya alınan kadınların eşlerinin %5.8'i okuryazar değildir. Eşlerin %21.8'i üniversite, %28.7'si ilk, %36.6'sı ise lise mezunudur (Tablo 3).

Tablo 3. Kadınların eşlerinin öğrenim durumlarına göre dağılımı

	Eş Öğrenim Durumu					Toplam
	Okur yazar değil	Okur yazar	İlk	Lise	Üniv.	
Eş Sayısı	30	36	147	188	112	513
%	5,8	7,0	28,7	36,6	21,8	100

Tablo 4. Kadınların meslek durumlarına göre dağılımı

	Meslek Durumu				Toplam
	Memur	Emekli	İşçi	Ev Hanımı	
Kadın Sayısı	82	5	14	412	513
%	16.0	1.0	2.7	80.3	100.0

Tablo 4’de görüldüğü gibi kadınların çoğunluğu (%80.3) ev hanımı, ancak %18.7’ü çalışmaktadır.

Tablo 5. Kadınların Eşlerinin Meslek Durumlarına Göre Dağılımı

	Meslek Durumu								Toplam
	İşsiz	Serb.	Çift.	Mem.	Emekli	Esnaf	İşçi	Asker	
Eş Say.	31	112	22	173	16	48	109	2	513
%	6.0	21.8	4.3	33.7	3.1	9.4	21.2	0.4	100.0

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi eşlerin %54.9’u memur ya da işçidir. Yine eşlerin %27.8’i işsiz ya da serbest çalışmaktadır.

Tablo 6. Kadınların oturdukları konut tipine göre dağılımı

	Konut Tipi				Toplam
	Kira	Kendi Mülkü	Lojman	Diğer	
Kadın Sayısı	159	305	40	9	513
%	31.0	59.5	7.8	1.8	100.0

Oturulan konut tipine göre dağılım ele alındığında, tablo 6’da görüldüğü gibi, kadınların %59.5’i kendi evinde, %31.0’i ise kirada oturmaktadır.

Tablo 7. Ailelerin Yıllık gelirlerine göre dağılımları

	Yıllık Gelir (x Dolar)									Topl.
	1000 ↓	1001- 2000	2001- 3000	3001- 4000	4001- 5000	5001- 6000	6001- 9000	9001- 20000	20001 ↑	
Kadın Say.	40	69	68	50	43	34	78	64	8	454
%	8.8	15.2	15.0	11.0	9.5	7.5	17.2	14.1	1.8	100.0

Not: Gelirlerini beyan etmeyen 59 kadın dahil edilmemiştir.

Ailelerin Yıllık gelirlerine göre dağılımlarına bakıldığında tablo 7’de görüldüğü gibi 40 kadının ailesinin yıllık geliri 1000 doların altında, sadece 8 kadının ailesinin yıllık geliri 20000 doların üzerindedir.

Tablo 8. Kadınların Evlilik Sürelerine Göre Dağılımı

	Kadınların Evlilik Süreleri (yıl)				Toplam
	1-5	6-10	11-15	16+	
Kadın Sayısı	178	142	92	101	513
%	34.7	27.7	17.9	19.7	100.0

Çalışmaya alınan kadınların evlilik sürelerine bakıldığında %34.7’inin 5 yıldan az, %45.6’sının 6-15 yıldır evli oldukları görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 9. Kadınların Evlenme Şekillerine Göre Dağılımları

	Evlenme Şekli					Toplam
	Birlikte Karar Vererek	Görücü Usulü İle	Arkadaş Aracılığı İle	Kaçarak	Diğer	
Kadın Sayısı	181	284	21	16	11	513
%	35.3	55.4	4.1	3.1	2.1	100.0

Tablo 9’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan kadınların yarısından fazlası 284 (%55.4) kişi görücü usulü ile evlilik yapmışlardır. Kadınların 181’i (%35.3) ise birlikte karar vererek evlenmişlerdir.

Araştırma kapsamına alınan kadınların nikah durumları incelendiğinde Tablo 10’da görüldüğü gibi 442 çiftin (%86.2) hem resmi hem de dini, 41 çiftin (%8,0) sadece dini ve 30 çiftin (%5,8) ise sadece resmi nikahlı oldukları görülmektedir.

Tablo 10. Kadınların Nikah Durumları

	Nikah Durumu			Toplam
	Medeni Nikah	Dini Nikah	Her İkisi	
Kadın Sayısı	30	41	442	513
%	5.8	8.0	86.2	100.0

Çalışmanın yapıldığı 513 ailede yaşayanların toplamı 2663 kişi, aile başına düşen kişi sayısı ise 5.2 kişidir.

Tablo 11. Kadınların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

	Çocuk Sayısı									Toplam
	0	1	2	3	4	5	6	7	8↑	
Kadın Sayısı	17	156	120	90	50	37	21	5	17	513
%	3.3	30.4	23.4	17.5	9.7	7.2	4.1	1.0	3.3	100.0

Kadınların çocuk sayılarına göre dağılımlarına bakıldığında, Tablo 11’de görüldüğü gibi 276’sı (%53.8) 1 ya da 2 çocuklu, 90’ı (%17.5) 3 çocukludur. 130 (%25.3) kadının 4’den fazla çocuğu bulunmakta, 17 (%3.3) kadının ise hiç çocuğu bulunmamaktadır. Ortalama sahip olunan çocuk sayısı 2.7’dir.

Kadınların sigara içme durumları Tablo 12’de gösterilmiştir. Buna göre kadınların büyük çoğunluğu 293 (%57.1) kişi sigara içmemektedir. Ancak kadınların 170 (%33.1)’i halen sigara içmektedir.

Tablo 12. Kadınların sigara içme durumlarına göre dağılımı

	Sigara				Toplam
	100 adetten az İçmiş	Halen içen	İçmeyen	Bırakmış	
Kadın Sayısı	25	170	293	25	513
%	4.9	33.1	57.1	4.9	100.0

Öte yandan çalışmaya alınan kadınların eşlerinin büyük çoğunluğu 322 (%62.8) kişi halen sigara içmektedir.

Kadınların 7'si (%1.4) alkol kullanmaktadır.

Eşlerin alkol kullanma durumlarına bakıldığında ise 81'i (%15.8) alkol kullanmaktadır.

7.2. Aile içinde kadına yönelik şiddet ve etkili faktörler

Araştırma kapsamına giren kadınların %24.6'sı (126 kadın) şiddetin hiçbir şekline maruz kalmazken, %75.4'ü ise (387 kadın) aile içi şiddetin bir yada birkaç şekline birden maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Şiddetin tüm türlerine birden maruz kalan kadınlar ise kadınların %25.7'sini (132 kadın) oluşturmaktadır.

Tablo 13. Kadınların Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu

	Fiziksel Şiddet				Toplam
	Sık sık	Ara sıra	Çok az	Hiç	
Kadın Sayısı	55	127	87	244	513
%	10.7	24.8	17.0	47.6	100.0

Tablo 13'de görüldüğü gibi kadınların yarısından çoğu 269 (%52.4) kişi fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Tablo 14'de görüldüğü gibi kadınların büyük çoğunluğu 333 (%64.9) kişi sözel şiddete maruz kalmaktadır.

Tablo 14. Kadınların Sözel Şiddete Maruz Kalma Durumu

	Sözel Şiddet				Toplam
	Sık sık	Ara sıra	Çok az	Hiç	
Kadın Sayısı	73	123	137	180	513
%	14.2	24.0	26.7	35.1	100.0

Tablo 15. Kadınların Ekonomik İstismara Maruz Kalma Durumu

	Ekonomik İstismar				Toplam
	Sık sık	Ara sıra	Çok az	Hiç	
Kadın Sayısı	63	105	118	227	513
%	12.3	20.5	23.0	44.2	100.0

Kadınların yarısından çoğu 286 (%55.8) kişi ekonomik istismara maruz kalmaktadır (Tablo 15).

Tablo 16. Kadınların Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu

	Cinsel Şiddet				Toplam
	Sık sık	Ara sıra	Çok az	Hiç	
Kadın Sayısı	32	84	83	314	513
%	6.2	16.4	16.2	61.2	100.0

Kadınların cinsel şiddete maruz kalma durumlarına bakıldığında, 83 (%38.8)' ünün cinsel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir (Tablo 16).

Tablo 17. Fiziksel şiddetin Kim Tarafından Yapıldığının Dağılımı

	Şiddeti uygulayan kişi							Toplam
	Eş	Kayın	K.peder	K.valide	Elti	Eş Akr.	Oğlu	
Kişi sayısı	243	10	11	25	6	12	3	310
%	78.4	3.2	3.5	8.1	1.9	3.9	1.0	100.0

Tablo 17'de görüldüğü gibi kadınlara fiziksel şiddet büyük çoğunlukla %78.4 eşleri tarafından uygulanmaktadır.

Öte yandan kadınların %13.1'i (35 Kadın) ise birden fazla kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Tablo 18. Kadınların Fiziksel Şiddete Maruziyet Sıklığı

	Fiziksel Şiddet Sıklığı			Toplam
	Sık sık	Ara sıra	Çok az	
Kadın Sayısı	55	127	87	269
%	20.4	47.2	32.3	100.0

Kadınların fiziksel şiddete maruziyet sıklığına bakıldığında, Tablo 18'da görüldüğü gibi; fiziksel şiddete maruz kalan kadınların %20.4'ü sık sık, %47.2'si ara sıra, %32.3'ü ise çok az sıklıkta fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir.

Tablo 19. Kadınların yaşı ve fiziksel şiddete maruz kalma durumu

Fiziksel Şiddet		Yaş Grupları				Toplam
		15-24	25-34	35-44	45↑	
Evet	Adet	55	131	60	23	269
	%	41.0	51.2	69.0	63.9	52.4
Hayır	Adet	79	125	27	13	244
	%	59.0	48.8	31.0	36.1	47.6
Toplam	Adet	134	256	87	36	513
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=18.524$$

$$p<0.01 (p=0.000)$$

Tabloda da görüldüğü gibi her 5'li yaş grubunda fiziksel şiddete maruziyet oranı artmakta, 15-24 yaş grubunda %41.0 iken bu oran 45 yaş üzeri kadınlarda %63.9'a çıkmaktadır. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı olarak bulundu ($p<0.01$).

18 yaşın altında evlenen kadınların %53.4'ü, 18-20 yaşında evlenen kadınların %52.9'u, 20 yaşın üzerinde evlenen kadınların %51.1'i aile içinde fiziksel şiddete maruz kalmaktadır (Tablo 20). Şiddet görme açısından kadınların ilk evlenme yaşları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamakla beraber, ilk evlenme yaşı

küçük olan kadınlar, ilk evlenme yaşı büyük olan kadınlara göre daha fazla aile içi şiddete maruz kalmaktadırlar.

Tablo 20. Kadınların İlk Evlenme Yaşlarına Göre Fiziksel Şiddet Görme Durumları

İlk evlilik yaşı	Şiddet var		Şiddet yok		Toplam	
	N	%*	N	%*	N	%**
18'in altı	87	53.4	76	46.6	163	31.8
18-20	92	52.9	82	47.1	174	33.9
21 ve üzeri	90	51.1	86	48.9	176	34.3
Toplam	269	52.4	244	47.6	513	100.0

* satır yüzdesi ** sütun yüzdesi

Tablo 21. Evlilik Süresi ve Kadının Aile İçi Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu

Fiziksel Şiddet		Evlilik Süresi Grupları				Toplam
		1-5	6-10	11-15	16+	
Evet	Adet	70	79	57	63	269
	%	39.3	55.6	62.0	62.4	52.4
Hayır	Adet	108	63	35	38	244
	%	60.7	44.4	38.0	37.6	47.6
Toplam	Adet	178	142	92	101	513
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$\chi^2=20.154$ $p<0.001$ ($p=0.000$)

Tablo 21'da görüldüğü gibi, evlilik süresi uzadıkça, kadının eşinden fiziksel şiddete maruz kalma oranı artmaktadır. 5 yıl ve daha az evli kalanların yaklaşık üçte biri aile içinde fiziksel şiddete maruz kalırken, 16 yıldan fazla evli kalanların yaklaşık üçte ikisi aile içinde fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Sonuçlar istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.001$).

Tablo 22'den görüldüğü gibi fiziksel şiddete maruz kalan kadınların çoğunluğu okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunu kadınlardan oluşmaktadır. Öğrenim düzeyi yükseldikçe kadının aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranı düşmektedir. Bu oran, okur-yazar olmayan kadınlarda %57.0 iken üniversite mezunu olan kadınlarda

%35.8'e düşmektedir. Fiziksel şiddet uygulanan kadınların %28.6'sını okur-yazar olmayanlar, %30.1'ini ilkokul mezunları oluşturmaktadır Kadının eğitim düzeyi ile aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma durumu arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişki görülmektedir ($p<0.05$).

Tablo 22. Kadının Öğrenim Durumu ve Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu

Fiziksel Şiddet		Öğrenim Durumu					Toplam
		Okur-yazar olmayan	Okur-yazar	İlk	Lise	Yüksek Okul	
Evet	Adet	77	20	81	72	19	269
	%	57.0	66.7	45.8	61.0	35.8	52.4
Hayır	Adet	58	10	96	46	34	244
	%	43.0	33.3	54.2	39.0	64.2	47.6
Toplam	Adet	135	30	177	118	53	513
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=16.041 \quad p<0.05 \quad (p=0.003)$$

Tablo 23. Kadınların fiziksel şiddete maruz kalma ile eş alkol kullanma durumları

Fiziksel Şiddet		Eş Alkol Kullanma Durumu		Toplam
		kullanmıyor	kullanıyor	
Evet	Adet	208	61	269
	%	48.6	71.8	52.4
Hayır	Adet	220	24	274
	%	51.4	28.2	47.6
Toplam	Adet	428	85	513
	%	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=15.231 \quad p<0.001 \quad (p=0.000)$$

Kadınların fiziksel şiddete maruz kalma durumları ile eşlerinin alkol kullanma durumları incelendiğinde (tablo 23), eşi alkol kullanmayan kadınların fiziksel şiddete uğrama oranı %48.6 iken eşi alkol kullanan kadınların %71.8'i fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.001$). Bu sonuçlardan da

anlaşılacağı üzere eşin alkol kullanıyor olması kadına aile içinde uygulanan fiziksel şiddeti anlamlı ölçüde artırmaktadır.

Tablo 24. Kadınların şiddete maruz kalma ve ekonomik sıkıntı durumları

Şiddet		Ekonomik sıkıntı		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Adet	200	69	269
	%	57.0	42.6	52.4
Hayır	Adet	151	93	274
	%	43.0	57.4	47.6
Toplam	Adet	351	85	513
	%	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=16.116$$

$$p<0.001 (p=0.000)$$

Kadınların şiddete maruz kalma durumu ile ekonomik sıkıntı çekip çekmeme durumları incelendiğinde (Tablo 24), ekonomik sıkıntı çekmediğini söyleyen kadınların şiddete maruz kalma oranı %42.6 iken ekonomik sıkıntı çektiğini söyleyen kadınların şiddete maruz kalma oranı %57.0'dir. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.001$). Bu sonuçlar göstermektedir ki, ekonomik sıkıntı çekmek aile içinde şiddeti anlamlı ölçüde arttıran bir faktördür.

Tablo 25. Kadınların şimdi ve çocukken maruz kaldıkları fiziksel şiddete durumu

Fiziksel Şiddet		Çocukken fiziksel şiddete maruziyet				Toplam
		Sık sık	Arada bir	Çok az	hiç	
Evet	Adet	47	118	61	43	269
	%	71.2	57.0	56.0	32.8	52.4
Hayır	Adet	19	89	48	88	244
	%	28.8	43.0	44.0	67.2	47.6
Toplam	Adet	66	207	109	131	513
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=24.420$$

$$p<0.001 (p=0.000)$$

Kadınların fiziksel şiddete maruz kalma durumu ile çocukken fiziksel şiddete maruziyet durumuna bakıldığında (tablo 25); çocukken fiziksel şiddete maruz

kalmadığını söyleyen kadınların %32.8'i aile içi fiziksel şiddete maruz kaldığını söylerken, çocukken sık sık fiziksel şiddete maruz kaldığını söyleyen kadınlarda bu oran %71.2'ye çıkmaktadır. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.001$). Yani çocukken fiziksel şiddete maruz kalma durumu arttıkça anlamlı olarak ilerde kadının aile içi fiziksel şiddete maruziyeti yükselmektedir.

Tablo 26. Hane Halkı Sayısı ve Kadının Aile İçi Fiziksel Şiddet Durumu

Fiziksel Şiddet		Hane Halkı Sayısı				Toplam
		1-2	3-4	5-6	7+	
Evet	Adet	7	100	85	77	269
	%	46.7	46.5	51.8	64.7	52.4
Hayır	Adet	8	115	79	42	244
	%	53.3	53.5	48.2	35.3	47.6
Toplam	Adet	15	215	164	119	513
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=10.413$$

$$p<0.05 (p=0.015)$$

Tablo 26'da görüldüğü gibi, aile kalabalıklaştıkça, kadının şiddete maruz kalma oranı artmaktadır.

Tablo 27. Ailedeki Çocuk Sayısı ve Kadının Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu

Kadına yönelik fiziksel şiddet		Ailedeki çocuk sayısı				Toplam
		0	1-2	3-4	5+	
Evet	Adet	6	129	84	50	269
	%	35.3	46.7	60.0	62.5	52.4
Hayır	Adet	11	147	56	30	244
	%	64.7	53.3	40.0	37.5	47.6
Toplam	Adet	17	276	140	80	513
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=9.976$$

$$p<0.05 (p=0.007)$$

Ailede çocuk sayısı arttıkça kadının aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranı yükselmektedir. Çocuğu olmayan ailelerde kadının aile içinde fiziksel şiddete uğrama

oranı %35.3 iken, bu oran çocuk sayısı 5 ve üzerinde olan ailelerde %62.5'e kadar çıkmaktadır (Tablo 27). Sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p<0.05$).

Tablo 28. Kadınların şiddete maruz kalma durumu ile yıllık gelir durumları

Fiziksel Şiddet	Yıllık Gelir (x Dolar)									Toplam
	1000↓	1001-2000	2001-3000	3001-4000	4001-5000	5001-6000	6001-9000	9001-20000	20001↑	
Evet	24	37	36	36	24	16	36	38	1	248
%	60.0	53.6	52.9	72.0	55.8	47.1	46.2	59.4	12.5	54.6
Hayır	16	32	32	14	19	18	42	26	7	206
%	40.0	46.4	47.1	28.0	44.2	52.9	53.8	40.6	87.5	45.4
Toplam	40	69	68	50	43	34	78	64	8	454
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

$\chi^2=16.005$ $p<0.05$ ($p=0.042$) Not: Gelirlerini beyan etmeyen 59 kadın dahil edilmemiştir

Tablo 28'de görüldüğü gibi, ailenin yıllık gelir düzeyi düştükçe kadının aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranı yükselmektedir ($p<0.05$).

Tablo 29. Kadınların maruz kaldıkları şiddet karşısındaki düşünceleri

	Kadınların şiddetle ilgili düşünceleri		
	Onaylayanlar	Onaylamayan	Toplam
Kadın sayısı	155	358	513
%	30.2	69.8	100.0

Kadınların şiddet konusundaki düşünceleri ile ilgili soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde (tablo 29) kadınların %69.8'i şiddeti onaylamazken, şiddeti onaylayanlar ise %30.2'de kalmaktadır.

Kadınların aile içinde fiziksel şiddete maruz kalıp kalmama durumları ile şiddetle ilgili düşüncelerinin ilişkisi incelendiğinde tablo 30'de görüldüğü gibi; şiddeti onaylayan kadınların büyük çoğunluğunu (%67.8) aile içinde fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar oluşturmakta, şiddeti onaylamayan kadınlar arasında aile içinde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %46'ya düşmektedir. Yani şiddete maruz kalan

kadınlarda şiddeti onaylamaya yönelik belirgin bir yönelim dikkati çekmektedir. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p<0.001$).

Tablo 30. Kadının fiziksel şiddete uğrama ve şiddetle ilgili düşünceleri

Fiziksel Şiddet		Kadınlarmın şiddetle ilgili düşünceleri		Toplam
		Onaylamayan	Onaylayanlar	
Evet	Adet	166	103	269
	%	46.0	67.8	52.4
Hayır	Adet	195	49	244
	%	54.0	32.2	47.6
Toplam	Adet	361	152	513
	%	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=20.304 \quad p<0.001 (p=0.000)$$

Kadınlarmın şiddeti onaylama durumları ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında (Tablo 31); okur-yazar olmayanlar içinde şiddeti onaylayanların oranı %46.7 iken, yüksekokul mezunu olanlar arasında şiddeti onaylayanların oranı %3.8'e düşmektedir. Yani öğrenim düzeyi yükseldikçe şiddeti onaylama oranı azalmaktadır. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.001$).

Tablo 31. Kadınlarmın şiddeti onaylama durumları ile eğitim düzeyleri

Şiddeti onaylama durumu		Öğrenim Durumu					Toplam
		Okur-yazar olmayan	Okur-yazar	İlk	Lise	Yüksek okul	
Evet	Adet	63	11	55	21	2	152
	%	46.7	36.7	31.1	17.8	3.8	29.6
Hayır	Adet	72	19	122	97	51	361
	%	53.3	63.3	68.9	82.2	96.2	70.4
Toplam	Adet	135	30	177	118	53	513
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$$\chi^2=44.514 \quad p<0.001 (p=0.000)$$

7.3. Aile İçinde Çocuğa yönelik şiddet

Araştırma kapsamına alınan ve çocuğu olan 496 ailede çocuğa yönelik aile içi fiziksel şiddet oranı %70.8'dir. Çocuklar %29 ailede sadece anne, %4.6 ailede sadece baba, %37.1 ailede ise hem anne hem de baba tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar. Hiçbir şekilde çocukların fiziksel şiddete uğramadığı aile sayısı ise sadece %29.2'dir (Tablo 32).

Tablo 32. Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel Şiddetin Kişilere Göre Dağılımı

	Fiziksel şiddeti uygulayan kişi				Toplam
	Anne	Baba	Her ikisi	Hiçbiri	
Aile sayısı	144	23	184	145	496
%	29.0	4.6	37.1	29.2	100.0

Not: Çocuğu olmayan 17 kişi ele alınmamıştır.

Ailede çocuğa yönelik şiddet anne yada baba kaynaklıdır. Annelerin çocuklarına fiziksel şiddet uygulama oranı %63.7 (316 anne) dir. Babaların ise %41.7'i (207 baba) çocuğuna fiziksel şiddet uygulamaktadır. Bu sonuçlara göre annelerin babalara göre daha yüksek oranda çocuklarına şiddet uyguladıkları görülmektedir.

Kadınların çocuklarının yaramazlıkları karşısındaki tutumları incelendiğinde; sadece %34.1'inin "açıklama ikna etme yolunu" seçtiği, %65.9 gibi büyük bir çoğunluğunun ise bunun dışındaki "azarlama utandırma veya cezalandırma yoksun bırakma veya korkutma" yollarından birini tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Kadınların çocukken yaptıkları yaramazlık karşısında kendilerine nasıl davranıldığına dair sorulan soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde sadece %22.3'üne yumuşak davranılıp öğüt verildiği, %77.7'sinin ise sözel yada fiziksel şiddete maruz kaldıkları belirlendi.

Sizce çocuklar yaramazlık yaptıklarında dövülmeli mi, sorusuna kadınların verdikleri cevaplar incelendiğinde yaklaşık yarısının (%49.1) dayacağı onaylamadığı, yaklaşık diğer yarısının (%50.9) ise dayacağı onayladığı tespit edildi.

Tablo 33. Kadının Öğrenim Durumu ve Çocuğuna Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu

Çocuğaya fiziksel şiddet uygulama		Annenin Öğrenim Durumu					Toplam
		Okur-yazar olmayan	Okur-yazar	İlk	Lise	Yüksek okul	
Evet	Adet	86	23	121	66	20	316
	%	65.6	76.7	68.8	58.9	42.6	63.7
Hayır	Adet	45	7	55	46	27	180
	%	34.4	23.3	31.3	41.1	57.4	36.3
Toplam	Adet	131	30	176	112	47	496
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

$\chi^2=14.502$ $p<0.05$ ($p=0.006$) Not: Çocuğu olmayan 17 kişi ele alınmamıştır.

Tablo 33'de görüldüğü gibi annenin öğrenim durumu yükseldikçe çocuğuna fiziksel şiddet uygulama oranı düşmektedir ($p<0.05$).

Tablo 34. Kadının ebeveyninden şiddet görmesi ve çocuğuna şiddet uygulama durumu

Çocuğaya fiziksel şiddet uygulama		Kadının kendi ebeveyninden şiddete maruziyeti		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Adet	151	165	316
	%	69.9	58.9	63.7
Hayır	Adet	65	115	180
	%	30.1	41.1	36.3
Toplam	Adet	216	280	496
	%	100.0	100.0	100.0

$\chi^2=6.344$ $p<0.05$ ($p=0.012$) Not: Çocuğu olmayan 17 kişi ele alınmamıştır.

Kadınların kendi ebeveynlerinden şiddete maruz kalmış olmalarının, kendi çocuklarını etkileyip etkilemediği incelendiğinde (Tablo 34), kendi ebeveyninden fiziksel şiddet gören kadınlar, görmeyenlere göre belirgin olarak daha fazla oranda çocuklarına fiziksel şiddet uygulamaktadırlar ($p<0.05$).

Çalışmaya alınan kadınların ailelerinde çocuk sayısı arttıkça babanın çocuğa fiziksel şiddet uygulama oranı artmaktadır. Çocuk sayısı 1-2 olan ailelerde babanın çocuklarına fiziksel şiddet uygulama oranı %31.2 iken, çocuk sayısı 5 ve üzerinde olan ailelerde babanın çocuklarına fiziksel şiddet uygulama oranı %53.8 olarak bulunmuştur. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=28.637$ $p=0.000$).

Tablo 35. Kadının Şiddet Görmesi ve Çocuğuna Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu

Kadına yönelik fiziksel şiddet		Çocuğuna fiziksel şiddet uygulama		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Adet	196	67	263
	%	62.0	37.2	53.0
Hayır	Adet	120	113	233
	%	38.0	62.8	47.0
Toplam	Adet	316	180	496
	%	100.0	100.0	100.0

$\chi^2=28.266$ $p<0.001$ ($p=0.000$) Not: Çocuğuna olmayan 17 kişi ele alınmamıştır.

Tabloda görüldüğü gibi, aile içinde fiziksel şiddet gören kadınlar görmeyenlere göre daha fazla oranda çocuklarına fiziksel şiddet uygulamaktadırlar (%62.0, %37.2).

8. TARTIŞMA

Kadınların demografik, sosyo-kültürel ve tanımlayıcı özelliklerine bakıldığında, araştırma kapsamına alınan 513 kadının %49.9'u 25-34 yaş grubunda, %26.1'i 15-24 yaş grubunda, %24'ü ise 35 yaş üzeri yaş grubunda oldukları görülmektedir (Tablo 1). Kadınların %34.5'i, eşlerinin ise %28.7'si ilkokul mezunudur. Üniversite mezunu oranı kadınlarda %10.3, eşlerinde ise %21.8 olarak bulundu (Tablo 2-3). Türkiye genelinde 2000 yılı verilerine göre kadınların %45.3'ü ilkokul mezunu, %5.4'ü ise yüksekokul mezunu; erkeklerin ise %50.3'ü ilkokul mezunu, %10.2'si ise yüksekokul mezunudur (95). Araştırmamıza katılan kadınların ve eşlerinin öğretim düzeylerinin yüksek çıkması, çalışmanın kent merkezinde yapılmış olması ve eğitim seviyesinin yükseltilmesiyle ilgili yapılan yoğun çalışmaların etkisinden kaynaklanıyor olabilir.

Biri 1978 diğeri ise 1979 yıllarında yapılan iki çalışmada kadınların kentlerdeki mesleki dağılımı %9.9 bulunmuştur (96, 97). 2000 yılında Türkiye genelinde yapılan çalışmada ise bu oran %24.0 olarak bulunmuştur (95). Çalışmaya katılan kadınların %19.7'si ev dışında bir işte çalışmaktadır. Çalışma sonuçlarımız 2000 yılı verileriyle paralellik göstermektedir. Bu sonuçlar geçen zaman içerisinde kadınların ekonomik özgürlüklerini elde etme noktasında önemli mesafe kat ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin %93.6'sı çeşitli işlerde çalışmaktadır. Türkiye'de işsizlik oranı erkeklerde %9.9'dur (95). Eşlerin işsizlik oranı çalışmamızda %6,0 olarak bulundu. Çalışma sonuçlarımız bu sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Eşlerin işsizlik oranı % 6.0 bulunmuştu.

Türkiye genelinde il merkezlerinde ortalama hane halkı sayısı 4'tür (95). Yine yapılan bir çalışmada özellikle kent merkezlerinde çekirdek aileye doğru bir kayma olduğu tespit edilmiştir (98). Araştırmaya katılan kadınların büyük bir kısmı (%55.7), 5 ve üzeri kişilik aileye mensupturlar ve ortalama hane halkı sayısı 5.9'dur (tablo 26).

Çalışmamızda hane halkı sayısının Türkiye genelinden yüksek çıkması ailelerin çocuk sayısının fazlalığı ve ekonomik sıkıntıların aileleri daha kalabalık şekilde bir arada yaşamaya zorlamasından kaynaklanıyor olabilir.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1995'de yaptığı araştırmada, kadınların %81.3'ü hem resmi hem de dini nikahlı bulunmuştur (2). Araştırma kapsamındaki kadınların nikah durumları incelendiğinde, büyük çoğunluğu (%86.2) hem resmi hem de imam nikahlı %8'i ise sadece imam nikahlıdır (Tablo 10). Çalışmanın sonuçları da benzer niteliktedir. Ancak %8 kadının resmi nikahlı olmaması bölgede birden çok kadınla evliliğin hala yüksek seviyede olabileceğini düşündürmekte ve konuyla ilgili çalışma yapılması gereğini ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan kadınların yarısından fazlası (%55.4) görücü usulü ile evlilik yapmışlardır (Tablo 8). Çağdaşlaşma yönünde önemli çabaların sarf edildiği ülkemizde hala evliliklerin çoğunun görücü usulü ile yapılıyor olması düşündürücüdür.

Kadınların çocuk sayılarına göre dağılımlarına bakıldığında (Tablo 11), 276'sı (%53.8) 1 ya da 2 çocuklu, 90'ı (%17.5) 3 çocukludur. 130 (%25.3) kadının 4'den fazla çocuğu bulunmakta, 17 (%3.3) kadının ise hiç çocuğu bulunmamaktadır. Ortalama sahip olunan çocuk sayısı 2.7'dir. Bu oranlar Başbakanlık aile araştırma Kurumunun "Aile İçi Şiddetin sebep ve Sonuçları" adıyla yaptırdığı araştırmadaki oranlarla benzerlik göstermektedir (2).

Ankara'da 1999 yılında yapılan bir çalışmada bu oran %67.9 (10), Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1995 yılında yapmış olduğu araştırmada %84 (2), Arıkan'ın 1992'de yaptığı araştırmada %53.4 (99), yine kırsal alanda yapılmış bir çalışmada bu oran %55 (100) olarak tespit edilmiştir. Aile içinde kadına yönelik sözel şiddete bakıldığında, çalışma kapsamına alınan kadınların aile içinde sözel şiddete

uğrama oranı %64.9 olarak tespit edildi (Tablo 14). Çalışmamızda elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun 1995'de yapmış olduğu araştırmada kadına yönelik fiziksel şiddet %79.9 olarak bulunmuştur (2). Akyüz ve arkadaşlarının yaptıkları bir çalışmada kadının aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma sıklığı %57.0 olarak tespit edilmiştir (101). 1990 yılında Şahika Yüksel tarafından İstanbul Üniversitesi Sağlık Merkezi'ne psikolojik danışma amacıyla başvuran 140 kadınla yapılan bir araştırmada, bu kadınların %57'sinin kocaları tarafından dövüldüğü saptanmıştır (89). Yılmaz Esmer tarafından 1991 yılında İstanbul'da 116 evli çift arasında yapılan bir araştırmada, kadınların %44'ünün kocalarından en az bir defa dayak yedikleri bulunmuştur (52). Dünyada da durum Türkiye'dekinden çok farklı görülmemektedir. ABD'de her 7.4 saniyede bir kadınların kocaları tarafından dövülmesi oldukça düşündürücüdür (4). Straus'a göre de evli kadınların %25'i evlilik sürecinde dayak yemektedir (59). Kanada istatistik Enstitüsü tarafından yapılan bir çalışmada da, cinayet olaylarının 2/5'inin karı-koca arasında olduğu, bu cinayetler içerisinde de çoğunlukla kadınların öldürüldüğü bildirilmiştir (102). Pakistan ve Şili'de aile içi kadına yönelik şiddet oranı %80.0, Tayland'da %50, Kore ve Yeni Gine'de %60.0'dır. (103).

Kadınlar aile içinde uğradıkları fiziksel şiddet açısından incelendiğinde, kadınların maruz kaldıkları fiziksel şiddet oranı %52.4 olarak tespit edilmiştir. Yani kadınların yarısından fazlası aile içinde fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Çalışmamızda elde edilen sonuçlar diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Aile içi fiziksel şiddetin tüm dünyada yaygın bir problem teşkil ettiği söylenebilir. Ve aile içinde kadına yönelik fiziksel şiddetin ülkemizin doğusunda da en az batısı kadar yoğun bir şekilde yaşandığı,

konunun daha büyük serilerde araştırılması ve ivedi çözüm yollarının geliştirilmesi gereğini ortaya koyması açısından kayda değerdir.

Ankara’da yapılan bir araştırmada kadınların onda bir oranında sık sık aile içinde fiziksel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir (10). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun 1998 yılında yaptığı araştırmada bu oran %3.6 olarak bulunmuştur (12). Kadınların fiziksel şiddete maruz kalma sıklığı incelendiğinde, fiziksel şiddete maruz kalan kadınların %20.4’ü sık sık, %47.2’si ara sıra, %32.3’ü ise çok az sıklıkta fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Çalışmamızda bu oranın yüksek çıkması bölgenin sosyo-kültürel özellikleri ile ilgili olabilir.

Aile içinde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların özellikleri:

Bir çalışmada 15-24 yaş grubunda fiziksel şiddet görme oranı %45.2 iken, 50 yaş ve üzerinde ki kadınlarda bu oran %62 olarak bulunmuştur (10). Çalışmaya katılan kadınların yaşları ile fiziksel şiddete maruz kalma durumları incelendiğinde (Tablo 19), kadınların yaşları ilerledikçe aile içinde daha fazla fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedirler ($p<0.01$). Öyle ki, 15-24 yaş grubunda oran %41.0 iken, bu oran 45 yaş üzeri kadınlarda %63.9’a çıkmaktadır. Bulgularımız bu sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Morçatı Kadın Sığınağı Vakfı Dayanışma Merkezi’nin 550 kadın üzerinde yaptığı çalışmada en fazla şiddete maruz kalan kesimin ilkökul ve okuryazar olmayan kesim olduğu görülmüştür . Yüksek okul mezunu olanların oranı ise daha düşük bulunmuştur (7). Kırsal alanlarda ve eğitim düzeyi düşük ailelerde dayak en önemli eğitim aracı olarak kabul görmekte, dayağı yücelten atasözleri ve deyişlerin toplumumuz tarafından bu kadar benimsenmesi de bunu kanıtlamaktadır. “Kızını dövmezen dizin döver” deyişi herkes tarafından bilinir. Kadınların öğrenim düzeyleri

ile fiziksel şiddete uğrama durumları incelendiğinde; fiziksel şiddet uygulanan kadınların %28.6'sını okur-yazar olmayanlar, %30.1'ini ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Öğrenim düzeyi yükseldikçe kadının aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranı düşmektedir ($p<0.05$). Bu oran, okur-yazar olmayan kadınlarda %57.0 iken üniversite mezunu olan kadınlarda %35.8'e düşmektedir (tablo 22). Ancak medeni bir toplum olma yönünde büyük çabaların harcandığı ülkemizde üniversite mezunu olan kadınlarımızın %35.8'inin hala aile içinde fiziksel şiddete maruz kalıyor olması üzerinde özenle durulması gereken bir durumdur. Bulgularımız benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" adlı araştırmasında da kocanın alkol kullanıyor olmasının aile içinde kadına yönelik fiziksel şiddeti arttırıcı bir faktör olduğu saptanmıştır (12).

Kadınların fiziksel şiddete maruz kalma durumları ile eşlerinin alkol kullanma durumları incelendiğinde (tablo 23), eşi alkol kullanmayan kadınların fiziksel şiddete uğrama oranı %48.6 iken eşi alkol kullanan kadınların %71.8'i fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Yani eşin alkol kullanıyor olması kadının aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranını anlamlı ölçüde arttırmaktadır ($p<0.001$).

Yapılan bir çalışmada 18 yaşın altında evlenen annelerin % 79.2'si, 18-20 yaşında evlenen annelerin % 60.6'sı, 20 yaşın üzerinde evlenen annelerin % 68.6'sı evde şiddete maruz kaldıkları, şiddet görme bakımından annelerin ilk evlenme yaşları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (104). Hükümlü kadınlar arasında yapılan bir çalışmada da kadının evlenme yaşı ile şiddete maruz kalma arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çok genç yaşta (10-14) evlenenlerin %76.7'si şiddet görmekte, 20 yaş sonrasında bu oranlar değişmektedir (13).

Kadınların ilk evlenme yaşlarına göre şiddet görme durumları incelendiğinde 18 yaşın altında evlenen kadınların %53.4'ü, 18-20 yaşında evlenen kadınların %52.9'u, 20 yaşın üzerinde evlenen kadınların %51.1'i aile içinde şiddete maruz kalmaktadır (Tablo 20). Yani ilk evlenme yaşı küçük olan kadınlar, ilk evlenme yaşı büyük olan kadınlara göre daha fazla aile içi şiddete maruz kalmaktadırlar . Bu bulgu çocuk yaşta evlenen kadınların ev içi rollerinin yaşlarından beklenenin üzerinde olması, erken yaşta evlenen kadınların eğitim ve öğrenimlerini sürdürememeleri ya da buna izin verilmemesi ile açıklanabilir. Eğitim düzeyindeki düşüklük kendilerini savunma yetilerini azalttığı gibi yaşam tercihlerini yapma ve beklentilerini karşılayabilme olasılıklarını da azaltabilmektedir. Çalışmamızda ki sonuçlar benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Yapılan bir çalışmada hane halkı sayısı arttıkça kadına uygulanan şiddette artış tespit edilmiştir (10). Yine Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1995 yılında yaptığı araştırmada hanedeki birey sayısı arttıkça kadına yönelik şiddetin arttığı bulunmuştur (2). Bu ilişki ailedeki çocuk sayısının fazlalığından başka geçim sıkıntısı, kayınvalide, kayınpeder, görümce gibi yakın akrabaların aile içinde bulunmasından, kadının bu kişilerle olan sorunlarından ileri gelebilir. Nitekim yapılan araştırmalar kayınvalidelerin ev içinde şiddet teşvikçisi ve uygulayıcısı konumunda bulduklarını göstermektedir (2).

Hane halkı sayısı ve kadının aile içi fiziksel şiddete maruz kalma durumu incelendiğinde; hane halkı sayısı 1-2 olan ailelerde kadının fiziksel şiddete maruz kalma oranı %46.7 iken, hane halkı sayısı 7 ve üzerinde olan ailelerde kadının fiziksel şiddete uğrama oranı %64.7'ye yükselmektedir (tablo 26). Yani aile kalabalıklaştıkça, kadının şiddete maruz kalma oranı artmaktadır ($p<0.05$). Çalışmamızda ki sonuçlar benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Ankara Park Sağlık Ocağı bünyesinde yapılan bir çalışmada; ailede çocuk sayısı arttıkça kadının fiziksel şiddete maruz kalma oranının arttığı tespit edilmiştir (10). İçli ve arkadaşlarının yaptıkları araştırmada da çocuk sayısı arttıkça kadının şiddete maruz kalma oranının arttığı tespit edilmiştir (13). Öte yandan kadının çocuk sayısı yüksek ailelerde fiziksel şiddete maruz kalma oranının artması ile birlikte aile içinde çocuğa yönelik şiddetin de artması söz konusudur. Yapılan bütün araştırmalarda şiddete uğrayan kadınların ve şiddete başvuran erkeklerin tamamına yakını çocuklarını da dövmetedir (105). Diğer bir deyişle aile içindeki şiddetten çocuklar da kendilerine düşen payı almaktadırlar. Hafford'un "Şiddetin var olduğu ailelerin %80'inde çocukta şiddete maruz kalanlar arasındadır" tezi de bulgularımızı doğrulamaktadır (106).

Ailedeki çocuk sayısı ve kadının aile içi şiddete maruz kalma durumu incelendiğinde, Ailede çocuk sayısı arttıkça kadının aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranı yükselmektedir. Çocuğu olmayan ailelerde kadının aile içinde fiziksel şiddete uğrama oranı %35.3 iken, bu oran çocuk sayısı 5 ve üzerinde olan ailelerde %62.5'e kadar çıkmaktadır (Tablo 27). Buda gösteriyor ki ailede çocuk sayısının artması kadının fiziksel şiddete maruz kalma oranını anlamlı ölçüde arttırmaktadır ($p<0.05$).

Malatya'da yapılan bir çalışmada dar gelirli ailelerde aile içi şiddet anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur (107). Dar gelirlilerde aile içi şiddetin anlamlı düzeyde yüksek bulunması Çiçeklioğlu'nun yaptığı çalışmayla da uyumludur (32). Yine üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada, gelir durumu düşük olan öğrencilerin ailelerinde şiddetin daha fazla olduğu (104); bir başka çalışmada ise düşük sosyoekonomik düzeyli ailelerde eşlerin kadına karşı daha çok kaba kuvvet kullandıkları (13) tespit edilmiştir.

Kadınların şiddete maruz kalma durumu ile yıllık gelir durumları incelendiğinde (Tablo 28), ailenin yıllık gelir düzeyi düştükçe kadının aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranı yükselmektedir ($p<0.05$). Aynı şekilde kadınların şiddete maruz kalma durumu ile ekonomik sıkıntı çekip çekmeme durumları incelendiğinde (Tablo 24), ekonomik sıkıntı çektiğini söyleyen kadınların, ekonomik sıkıntı çekmediklerini söyleyen kadınlara göre şiddete maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.001$). Bu sonuçlar göstermektedir ki, ekonomik sıkıntı çekmek aile içinde şiddeti anlamlı ölçüde arttıran bir faktördür. Diğer bir deyişle hayat pahalılığı, işsizlik, geçim sıkıntısı aile içinde kadına yönelik şiddete davetiye çıkaran faktörler olarak görülmektedir. Bütün bu veriler şiddetin sosyoekonomik bir kökeni olduğunu göstermesi açısından anlamlıdır. Toplumun sosyoekonomik seviyesini yükseltmeye yönelik çalışmalara hız verilmesi aile içi şiddetin azalmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Emre Kongar tarafından 2007 kişi üzerinde yapılan bir araştırmaya göre kadınların %64'ünün şiddeti onaylamadığı tespit edilmiştir (92). Yine üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada ise kız öğrencilerin %73.0'ünün şiddeti onaylamadığı bulunmuştur (104). Öte yandan yapılan bir çalışmada kadınların %22'si eşlerinin kendilerini dövmede haklı olduklarını belirtmişler (107). Yine yapılan bir çalışmada şiddete maruz kalan kadınların büyük kısmının şiddeti kavramsal olarak "normalize etmek" eğiliminde oldukları gözlenmiştir (2). Esmer'in araştırmasında İstanbul'daki kadınların %49'u kocasından dayak yemeyi hak ettiği durumlar olabileceğini, dayak yiyen kadınların %28'i ise dayacağı hak ettiğini söylemiştir (52). Çalışmamızdaki sonuçlar bu çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Kadınların şiddetle ilgili düşünceleri incelendiğinde (Tablo 29) kadınların büyük bir çoğunluğunun (%69.8) şiddeti onaylamadıkları, ancak kadınların aile içinde fiziksel

şiddete maruz kalıp kalmama durumları ile şiddetle ilgili düşüncelerinin ilişkisi incelendiğinde ise (tablo 30) şiddeti onaylayan kadınların büyük çoğunluğunu (%67.8) aile içinde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oluşturduğu görülmektedir. Aile içi fiziksel şiddete maruz kadınlar istatistiksel olarak anlamlı ölçüde şiddeti onaylamaktadırlar ($p<0.001$).

Tüm bu sonuçlara bakıldığında kadınların çoğunun şiddeti onaylamazken, şiddete maruz kalan kadınlarda şiddeti onaylamaya yönelik belirgin bir yönelim olduğu dikkati çekmektedir. Yine bu oranlar, kadınların kendilerine yönelik şiddeti tamamen reddetmediklerini, kültürel, toplumsal bazı faktörlerin bu konuda ne denli baskın olduğunu düşündürmektedir.

Ne yazık ki bir çok sağlık çalışanı aile içinde şiddet gören kadınların durumunu aile içi sorun yada mazoşizm olarak değerlendirip müdahale edilmemesi gerektiğini savunurlar (74). Şiddet gören kadınların yanında sağlık çalışanlarının da şiddeti benimsemeye yönelik tutumları aile içi şiddetin tespit ve ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların ne kadar önem ve ivedilik arz ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Yapılan bir araştırma kadının eğitim düzeyi ile dayığı haklı bulma eğilimi arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır (53). Çalışmamızdaki sonuçlar bu araştırmayla benzerlik göstermektedir.

Kadınların şiddeti onaylama durumları ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında (Tablo 31); okur-yazar olmayanlar içinde şiddeti onaylayanların oranı %46.7 iken, yüksekokul mezunu olanlar arasında şiddeti onaylayanların oranı %3.8'e düşmektedir. Yani öğrenim düzeyi yükseldikçe şiddeti onaylama oranı azalmaktadır ($p<0.001$).Elde edilen tüm sonuçlar eğitim seviyesi düşük olan bölgemizde bu seviyenin yükseltilmesine yönelik çabalara hız verilmesinin kadının aile içinde maruz kaldığı şiddetin önlenmesine büyük katkı sağlayacağını bir kez daha ortaya koymaktadır.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" konulu araştırmasında çocuğa yönelik aile içi fiziksel şiddet sıklığı %45.4 olarak bulunmuştur (12). Bilir, 16000 çocukta yaptığı alan çalışmasında fiziksel istismar oranını %33.5 bulmuştur (108). Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Psikiyatri Polikliniği'ne başvuran çocuklar arasında yapılan araştırmada ise %36 oranında fiziksel istismar saptanmıştır (109).

Aile içinde çocuğa yönelik fiziksel şiddete bakıldığında, araştırma kapsamına alınan ve çocuğu olan 496 ailede çocuğa yönelik aile içi fiziksel şiddet oranı %70.8'dir. Çocuklar %29 ailede sadece anne, %4.6 ailede sadece baba, %37.1 ailede ise hem anne hem de baba tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar. Hiçbir şekilde çocukların fiziksel şiddete uğramadığı aile sayısı ise sadece %29.2'dir (Tablo 32). Sonuçlarımız çalışmalarla kıyaslandığında oldukça yüksek idi. Bu durum bölge halkının çocuk sayısının çokluğu, eğitim seviyesi ve ekonomik koşulların düşüklüğü ile izah edilebilir. Ayrıca bölgemizde kadına karşı aile içi şiddette olduğu gibi çocuğa karşı şiddet sorununa ivedi çözüm aranması gerektiğini ve sağlık kuruluşlarında çocuk istismarı araştırma gruplarının kurulmasının zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca çocuğa yönelik şiddetin bu kadar yaygın olmasına sebep büyük ölçüde aile içi şiddetin diğer türlerinde görüldüğü gibi aile içinde gizli kalmasından ileri gelmektedir. Toplumda yaygın olan görüş "ana baba çocuğunu istediği gibi sever de döver de." Yani bunu kendilerine verilmiş bir hak olarak görmeleridir (2).

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun çalışmasında ve diğer çalışmalarda benzer ilişki saptanmıştır (2,59,110). Ailede çocuğa yönelik şiddet anne yada baba kaynaklıdır. Annelerin çocuklarına fiziksel şiddet uygulama oranı %63.7 (316 anne) iken babaların ise %41.7 (207 baba) dir. Bu sonuçlara göre annelerin babalara göre daha yüksek oranda çocuklarına şiddet uyguladıkları görülmektedir. Bu ilişki,

annelerin kendilerinin de şiddete maruz kalmaları, kendi anneleri tarafından istismar edilmiş olmaları ve anne tarafından istismar edilen çocukların baba tarafından korunması ile ilgili olarak yorumlanabilir. Bir başka açıdan bu durum “ailedeki güç hiyerarşisinden kaynaklanıyor” şeklinde yorumlanabilir.

Kadının öğrenim durumu ve çocuğuna fiziksel şiddet uygulama durumuna bakıldığında (Tablo 33) annenin öğrenim durumu yükseldikçe çocuğuna fiziksel şiddet uygulama oranı düşmektedir ($p<0.05$). Öte yandan kadınların kendi ebeveynlerinden şiddete maruz kalmış olmalarının, kendi çocuklarını etkileyip etkilemediği incelendiğinde (Tablo 34), kendi ebeveyninden fiziksel şiddet gören kadınlar, görmeyenlere göre belirgin olarak daha fazla oranda çocuklarına fiziksel şiddet uyguladıkları görülmektedir ($p<0.001$). Ayrıca tablo 35’de görüldüğü gibi aile içinde fiziksel şiddet gören kadınlar görmeyenlere göre daha fazla oranda çocuklarına fiziksel şiddet uygulamaktadırlar ($p<0.001$).

İçli’nin üç büyük ilden örnekler seçerek yaptığı çalışmada, kendi şiddete uğradıktan sonra çocuklarını döven annelerin oranı (%47.6) artmaktadır ve bu oran, eğitimsiz ve gelir düzeyi düşük olan alt tabakada daha yüksektir (13). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun araştırmasında; çocukluğunda sık sık dayak yiyen kadınların %72’sinin çocuğuna dayak attığı ve 1.5 kat bir risk artışı olduğu; Cebeci ve arkadaşlarının ilkokul çocuklarında yaptığı çalışmada da, çocukluğunda ailesinden şiddet gören kadınların görmeyenlere göre daha fazla oranda çocuklarına şiddet uyguladıkları saptanmıştır (2). Diğer çalışmaların bulguları da benzer niteliktedir (40, 59, 103, 105, 106, 111).

Çalışmamızda da görüldüğü gibi; öğrenim düzeyi düşük, ebeveyninden şiddet görmüş, aile içinde fiziksel şiddete maruz kalmış anneler çocuklarına daha yüksek oranda fiziksel şiddet uygulamaktadırlar.

9. SONUÇ ve ÖNERİLER

Van ili merkezinde rasgele seçilen 513 evde görüşülen 513 kadın üzerinde yapılan çalışmada elde edilen aile içinde kadın ve çocuğa yönelik şiddetle ilgili sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

Araştırma kapsamına giren kadınların %24.6'sı şiddetin hiçbir şekline maruz kalmazken, %75.4'ü ise aile içi şiddetin bir yada birkaç şekline birden maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Şiddetin tüm türlerine birden maruz kalanlar ise kadınların %25.7'sini oluşturmaktadır. Kadınların yarısından çoğu (%52.4) fiziksel şiddete, büyük çoğunluğu (%64.9) sözel şiddete, yarısından çoğu (%55.8) ekonomik şiddete, %38.8' ü ise cinsel şiddete maruz kalmakta idi.

Kadınlara fiziksel şiddet büyük çoğunlukla %78.4 eşleri tarafından uygulanmakta idi. Ayrıca kadınların %13.1'i (35 kadın) birden fazla kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kalmakta idi.

Şiddete maruz kalan kadınların özelliklerine bakıldığında;

- Kadının yaşı ilerledikçe fiziksel şiddete maruz kalma oranı artmakta,
- Kadının ilk evlenme yaşı düştükçe fiziksel şiddete maruz kalma oranı artmakta,
- Kadının evlilik süresi uzadıkça fiziksel şiddete maruz kalma oranı artmakta,
- Kadının eğitim düzeyi yükseldikçe fiziksel şiddete maruz kalma oranı azalmakta,
- Eşi alkol kullanan kadınlar daha fazla oranda fiziksel şiddete maruz kalmakta,
- Kadınların çocukken fiziksel şiddete uğrama oranı yükseldikçe fiziksel şiddete uğrama oranı artmakta,

- Aile kalabalıklaştıkça kadının fiziksel şiddete maruz kalma oranı artmakta,
- Ailede çocuk sayısı arttıkça kadının fiziksel şiddete maruz kalma oranı artmakta,
- Ekonomik sıkıntı çeken kadınlar çekmeyenlere göre daha fazla oranda fiziksel şiddete maruz kalmakta,
- Ailenin yıllık gelir seviyesi düştükçe kadının fiziksel şiddete maruz kalma oranı artmakta idi.

Kadınların üçte biri şiddeti onaylamakta, ancak şiddete maruz kalan kadınlarda şiddeti onaylamaya yönelik belirgin bir yönelim dikkati çekmekte idi. Kadınların öğrenim düzeyi yükseldikçe şiddeti onaylama oranı azalmakta idi.

Aile içinde çocukların maruz kaldıkları fiziksel şiddete bakıldığında, çocuğu olan 496 ailede çocuğa yönelik aile içi fiziksel şiddet oranı %70.8 idi. Çocuklar %29 ailede sadece anne, %4.6 ailede sadece baba, %37.1 ailede ise hem anne hem de baba tarafından fiziksel şiddete maruz kalmakta idi. Hiçbir şekilde çocukların fiziksel şiddete uğramadığı aile sayısı ise sadece %29.2 idi. Anneler babalara göre daha yüksek oranda çocuklarına şiddet uygulamakta idi.

Annenin öğrenim durumu yükseldikçe çocuğuna fiziksel şiddet uygulama oranı düşmekte idi. Kendi ebeveyninden fiziksel şiddet gören kadınlar, görmeyenlere göre belirgin olarak daha fazla oranda çocuklarına fiziksel şiddet uygulamakta idi. Ailelerde çocuk sayısı arttıkça babanın çocuğa fiziksel şiddet uygulama oranı artmakta idi. Aile içinde fiziksel şiddet gören kadınlar görmeyenlere göre daha fazla oranda çocuklarına fiziksel şiddet uygulamakta idiler.

Bütün bu sonuçlar toplumumuzda kadın ve çocuğa aile içinde uygulanan şiddetin yüksek seviyelerde olduğunu göstermekte, aşağıda maddeler halinde sıralayacağım tedbir ve önlemlerin bir an önce hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır:

1. Öncelikle kadının kişisel ve toplumsal haklarını korumaya, çağımız standartlarına çıkarmaya yönelik yasal düzenlemeler ivedilikle yapılmalı ve uygulanması titizlikle takip edilmelidir,

2. Aile içi şiddetin tespit ve takibinin sağlanması açısından bir an önce sağlık kuruluşlarında konuyla ilgili merkezler kurulmalı, konuyla ilgili tüm birimlerin (sağlık teşkilatı, emniyet teşkilatı, yargı organları vs.) koordinasyonu sağlanmalıdır,

3. Ülkemizde birinci basamak sağlık kuruluşlarında görev alacak olan aile hekimlerine aile içi şiddet, çocuk istismar ve ihmalinin tespit, takip ve önlenmesi konularında gerekli olan eğitim verilmelidir,

4. Konuyla ilgili tüm birimlerde çalışanlara aile içi şiddetle ilgili hizmet içi eğitim verilmelidir,

5. Topluma yönelik olarak şiddete karşı eğitim programları hazırlayıp kitle iletişim araçlarından da yararlanılarak halk eğitilmelidir,

6. Aile Danışma Merkezleri yaygınlaştırılarak ailelere, yeni evlenecek çiftlere aile sağlığı konularında bilgi ve danışmanlık hizmeti verilmeli,

7. Toplumun eğitim seviyesi yükseltilmeli, kadınların iş imkanları arttırılarak ekonomik özgürlükleri sağlanmalıdır,

8. Aile içi şiddete maruz kalan ve şiddeti uygulayanlara yönelik tedavi ve psikiyatrik danışmanlık hizmeti verilmelidir,

9. Konuyla ilgili sivil toplum örgütleri yaygınlaştırılmalı ve desteklenmelidir,

10. Gençlerimizin erken yaşta, görücü usulü ile ve gayri resmi olarak evlilik yapmalarını önlemeye yönelik gerekli önlemler alınmalı ve konuyla ilgili halka gerekli eğitim verilmelidir,

11. Ailelerin yapabilecekleri kadar değil bakabilecekleri kadar çocuk sahibi olmalarını sağlayacak aile planlama çalışmaları yapılmalıdır,

12. Toplumda her geçen gün kullanımının arttığı görülen sigara, alkol gibi alışkanlıkların önlenmesine yönelik gerekli önlem ve çalışmalar yapılmalıdır.

Şiddetin hiçbir türünün görülmediği, huzur içinde yaşayan bir toplum temennisiyle.

10. KAYNAKLAR

1. World Health Assembly Endorses Plan of Action to Deal With Violence as a Public Health Issue . WHO Pres. 1997; 18-20
2. T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile içi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, Zet Nielsen Araştırma Şirketi, Bizim Büro Basımevi, Ankara. 1995; 3-29
3. White, B.J. Money Makes The Relatives: Womens Labor on Turkey, University of Texas Pres. 1994; 20-22
4. Berrios, D.C. Domestic Violence Risk Factors and Outcomes, West J Med, 1991;133-5
5. McLeer, S.V. The Role of the Emergency Physician in the Prevention of Domestic Violence, Ann Emerg Med, 1987; 10 :1155-61
6. Straus, M., Gelles R.J. Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptions to Violence in 8.145 Families, New Brunwick, N.J.: Transaction Publishers, 1990; 16-20
7. Lazzaro, M.V. Establishing a Screening Program for Abused Women, Nurs Adm 1991; 10: 24-29
8. Piar-Gallup, "Türk Kadınının Gündemi" Araştırma Raporu, T.C. Başbakanlık, Ankara 1992
9. Morçatı Kadın Sığınağı Vakfı. Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet, Mor Çatı / Yayınları, İstanbul, 1996; 8-12
10. Durmuşoğlu M. Park Sağlık Ocağı Bölgesinde Ailede Kadına Yönelik Şiddet Araştırması. Doktora Tezi. 1999; 4-17
11. Ateş, S. Dinin Kadına Getirdiği Haklar, Dini Araştırmalar, 1991; 5 (4): 320-7

12. T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet
Ankara 1998; 3-10
13. İçli, T.G. Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadının Suçluluğu, Kadın Statüsü ve
Sorunları Gen. Müd. Yay. Ankara 1995; 16-97
14. Ülken, H.Z. Aile, Aile Yazıları Bilim Serisi 5/1 Dikeçligil, B. Çiğdem, A. (Der) T.C.
Aile Araştırma Kurumu Ankara 1991: 27
15. Gökçe, B. "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme" Aile Yazıları Bilim Serisi 5/1:
Dikeçligil, B.-Çiğdem, A. (Der) s:205-224, T.C. Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1991
16. Tezcan, M. Ailenin Değişen İşlevleri, Aile Kurumu Yıllığı 1990: 34
17. Ozankaya, Ö. Toplumbilimlerine Giriş, SBF Yay. Ankara 1979 : 233
18. Arıkan, Ç. Sosyal Hizmetler Açısından Şiddet ve Bir Türü Olarak Evlilikte Kadına
Yönelik Şiddet, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi,
Ankara, 1987; 5 :75-95
19. Steinmetz, S. The Violent Family Violence in The Home Interdisciplinary
Prespectives, Mary Lystad Brunner, New york, 1986; 51-65
20. Köknel, Ö. Bireysel ve Toplumsal Şiddet, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1996;
31-51
21. Lewis, D.O. "The Development of The Symptom of Violence" Child and Adolescent
Psychiarty, Lewis, M. (Ed.) Williams and Williams Pub.Newyork 1996 , 331-340
22. Yörükoğlu A., "Gençler ve Yetişkinler: Kuşaklar Çatışması" 1. Gençlik Yılı
Konferansları, İstanbul 1985

23. Güneri, F. "Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet" Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet, Morçatı Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul 1996 ; 89-91
24. Dobash, R.E. Dobash, R. Violence Against Wives, Pree Press, Newyork 1979; 4
25. Pfouts, J.H. "Violent Families: Coping Responses of Abused Wives", Child Welfare, 1978 ; 57: 101-111
26. İlkaracan, P. Sıcak Yuva Masalı:, Aile İçi Şiddet Ve Cinsel Taciz, Metis Yay, İstanbul 1996 ; 25, 37
27. Aslan H, Avcı A. Kadınların Eşleri Tarafından Fiziksel İstismarı. Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi, 1994; 2 (4):354-359
28. Amerikan Tabipler Birliği Etik ve Hukuk İşleri Konseyi, Hekimler ve Ev İçi Şiddet. JAMA (Türkçe çeviri) 1992; 5:807-811
29. Koşar N., Arıkan Ç. Evlilikte Kadının Fiziksel ve Fiziksel Olmayan İstismarı. XXV. Ulusal Nöropsikiyatri Kongresi. 2002; 647-650
30. Günay Y, Ramadanoğlu E. Aile kavramı içinde kadına yönelik fiziksel şiddet olayının adli tıp kurumuna yansımaları. Adli Tıp Kongresi, 1994; 1-12.
31. Yüksel Ş, Kayır A. Psikiyatriye başvuran örselenen kadının tanınması. Düşünen Adam 1986; 1(8):16-18.
32. Çiçeklioğlu M, Hancı İ, Yavuz C. İzmir adli tıp kurumuna başvuran hırpalanmış kadınlarla ilgili bir çalışma. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, Didim 1994; 199-202
33. Yüksel Ş. Kadınlara yönelik şiddet ve Türkiye'deki çalışmalar. JAMA (Türkçe çeviri) 1992;5(11): 793-797

34. Sisley A, Jacobs LM, Poole G. Violence in America: a public health crisis-domestic violence. *J Trauma* 1999; 46: 1105-1113.
35. Yüksel Ş, Kayır A. Baba-kız incestinde annenin konumu. *Düşünen Adam* 1988; 2 (3): 178-181.
36. Joseph R, Biden Jr. Violence against women. *American Psychologist* 1993; 48 (10): 1059-1061.
37. Anderson RJ, Taliaferro EH. Violence recognition, management and prevention. *Injury prevention and control. J Emerg Med* 1998; 16: 489-498.
38. Barrier PA. Domestic violence. *Mayo Clin Proc* 1998; 73: 271-274.
39. Arslan D. Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet ve İstanbul Kadın Misafirhanesi. Yüksek Lisans Tezi. 1998; 101-120
40. Walker, L.E. "Battered Women: Sex Roles and Clinical Issues" *Professional Psychology*, 1979; 12 : 32-91
41. Kayır, G. "Kadınlar ve Psikolojik Şiddet", *Evdeki Terör: Kadına Yönelik şiddet. Morçatı Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul* 1996; 93,94
42. Davidson, T. *Conjugal Crime*, Hawthorne Books, Newyork 1978; 10
43. Hilberman, E. "Overview: 'The Wifebeater's Vife'Reconsidered", *American Journal of Psychiatry*, 1980; 137 : 1336-47
44. Moore, D.M. (ed) *Battered Women*, Beverly Hills, California: Sage 1980; 80-85
45. Goode, W.J. "Force and Violence in The Family", *Journal of Marriage and The Family*, 1971; 33 : 624-636

46. Farrington, K.M. "Stress and Family Violence in The Social Causes of Husband-Wife Violence". M. Starus Sc G. Hotaling (Ed). Minneapolis: Minn University of Minnesota Press 1980; 94-114
47. Gerbner, G. Gross, L. "Children And Power On Television: The Others Side Of ThePicture" Child Welfare, 1980; 59 : 17-29
48. Doyran, A. "Şiddet, Erkekler Dünyası ve Toplumsal Kurgular" Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet. Mor Çatı Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul 1996; 72-8 1
49. Coleman, K. "Conjugal Violence: What 33 Men Report" Journal Of Marital and Family Therapy, 1980; 6 : 207-213
50. Gelles, R.J. "Violence In The Family: A Review of Resaarch In The Seventies" Journal Of Marriage And The Family, 1980; 42 : 163-218 , 873-85
51. Hilberman, E., Munson, K. "Sixty Battered Women", Victomology: An İnternational Journal, 1978; 2 : 460-470
52. Esmer, Y. Her Yönüyle Kadın, Milliyet Gazetesi, 6-12 Haziran 1991
53. Ayçiçeği, A. The Effects Of Training Programme, Unpublished Master Thesis, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 1993; 29-32
54. Ball, M. "Issues Of Violence In Family Casework", Social Casework 1977; 58 : 3-12
55. Davoren, E. Working With The Abusive Parents: A Social Workers View, Children Today, 1975; 4.N.3, 2-6
56. Bulut, L. Genç Anne ve Çocuk İstismarı, Bizim Büro, Ankara, 1996, 28-31
57. Wiedman, A. Family Therapy With Violent Couples, Social Casework, 1986; 211-7

58. Cebeci, D., Polat, O., Karavuş, M.K. Bir İlköğretim Okulundaki Öğrencilerin Annelerinin Çocuklarına Şiddet Uygulama Durumu ve Bazı Faktörlerle İlişkisi, IV. Sosyal Psikiyatri Sempozyumu, 7-9 Mayıs, Adana, 1997
59. Straus, M. Family Patterns and Child Abuse in a Nationaliy Representative American Sample, Child Abuse and Neglect. 1979; (3): 213-225
60. Williams, G.J. Child Abuse and Neglect in: Traumatic Abuse and Neglect of Children At Home. Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1980; 56-57
61. Kahn J. Tribute to Emanuel Miller. J. Child psychiatry 1978 Oct;19(4): 305-308.
62. Janzen, C. Family Treatment in Social Work Practive, : E.F., Peacock Publishers inc, 1986
63. Koşar, N.G. Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara 1989; 86-96
64. Straus, M., Gelles R.J. Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptions ta Violence in 8.145 Families, New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers 1990; 15-19
65. Konanç, E. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismar ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması. 1. Ulusal Kongresi, 12-14 Haziran 1989- Ankara, 223-232
66. Segal, J. Television in The Mass Media and Child Development. in: Basic Handbook of Child Psychiatry. Edited by J D Nashptiz, New York, 1979; 45-46
67. Yörükoğlu, A. Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara, 1984; 69-84
68. Palabıyıköğlu, R. Medya ve Şiddet, Kriz Dergisi, Ankara, 1995; 5(2): 123-126

69. Saktanber, A. Türkiye’de Medyada Kadın: Serbest Müsait Kadın ve İyi Eş, Fedakar Anne, 1980’ler Türkiye’sinde Kadına Bakış Açısı. Der. Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul, 1990, 198-210
70. Martin, D. Battered Wives, Volcano Pres İnc., San Fransisco, 1981; 18-22
71. Godenzi, A. Cinsel Şiddet Yaşayanların ve Yaşatanların Anlatımlarıyla, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1992; 52-60
72. Straus, M. A. The Marriage Licence as a Hitting Licence, Family in Transition, Ed. A and J.J Skolnick, Scott, Foresman and Company, 1989; 8-12
73. Kephart, W.M. The Family, Society and the Individual, University of Pennsylvania, 1981; 19-24
74. Moss, V. A., “ Battered women and the myth of masochism”. J Psychosoc Nurs Ment Health Service 1991; 29 (7) : 18-23.
75. American Medical Association, Dr. Kim Todd, Dept. 3201, American Medical Association, 515 North State Btr. Chicago, Time , 14 Eylül 1992, 27
76. Gordon, L, The Politics and History ot Family Violence, Family in Transition, (Ed.) A ve J.J. Skolnick, Scott, Foresman and Cornpany, 1989; 26-30
77. Straus MA, Gelles RJ, Steinmetz S., Behind Closed Doors: Violence in the American Family, Garden City, NY: Anchor Press, 1980; 10-15
78. Schechter S. Women and Male Violence, Boston, Mass: South End Press, 1982; 18
79. Gin, N.E., “Prevalence of domestic violence among patients in three ambulatory care internal medicine clinics”, J Gen İtern Med. 1991; 6 (4) : 317-22.

80. Finkelhor D., Yllo K., *Licence to Rape: Sexual Abuse of Wives*, New York, NY: Hot Rinehart & Winston, 1985; 20-25
81. Frieze İH, Browne A., *Violence in marriage*, in: Ohlin L, Tonry M, eds. *Family Violence: Crime and Justice, A Review of Research*, Chicago, III: University of Chicago Press, 1989; 163-218.
82. Lentzner HR., DeBerry MM. *Intimate Victims: A Study of Violence Among Friends and Relatives*, Washington, DC: US Dept of Justice, Bureau of Justice Statistics 1980; 9
83. Bohn D.K., "Domestic violence and pregnancy. Implication for practice" *J Nurse Midwifery* 1990 ; 35 (3) : 86-98
84. Walker LE. *Battered Women Syndrome*, New York, NY: Springer Publishing Co. Inc. 1984; 12-16
85. Counts, D.A. "Female Suicide and wife abuse: cross-cultural perspective" *Suicide Life Threat Behav* 1987 ; 17 (3) : 1 94-204
86. Paradise JE: *The medical evaluation of the sexually abused child*. *Ped. Clin. North Am.* 1990; 37:4,839-862
87. White, B.J. *Money Makes The Relatives: Womens Labor on Turkey*, University of Texas Press 1994; 104
88. Piar-Gallup, "Türk Kadınının Gündemi" *Araştırma Raporu*, T.C. Başbakanlık Ankara 1990
89. Yüksel Ş. "Eş Dayağı ve Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası" *Tekeli Ş. (Der) 1980'ler Türkiye' sin de Kadın Bakış Açısından Kadınlar*, İletişim Yay. İstanbul 1993;43
90. *Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü Verileri (1988)*, Ankara 1989; 130-150

91. İlkkaracan, P. Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz, Metis Yay. İstanbul 1996; 25-35
92. Kamar. Kadına Yönelik Şiddet Araştırması, İstanbul, 1990
93. Morçatı Kadın Sığınağı Vakfı. Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet, Morçatı Yayınları, İstanbul, 1996; 20-25
94. Olson, E.A. Socioeconomic and Psycho-Cultural Contexts of Child Abuse and Neglect in Turkey in: Child Abuse and Neglect ed by: J.E. Korbin Univ of California Press 1981; 38-39
95. Devlet İstatistik Enstitüsü. 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. Yayın no:2759 Ankara 2000; 110-112
96. Kartal, K. Kentleşme ve İnsan, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını Ankara 1978; 175
97. Kongar E. İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı. Bilgi Yayınları 1979; No: 18 3. Basım 415-428
98. T.C. Hükümeti ve UNİCEF İş Birliği Programı. Türkiye'de Anne ve Çocukların Durum Analizi, Seri 2. Nisan, Ankara 1991; 16-25
99. Arıkan, Ç. Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma Şafak Matbaası, Ankara 1992; 90-101
100. Kaya M, Kaya B. Kadına Yönelik Şiddet: Pandora'nın kırık kutusu. Sağlık Toplum Siyaset 2000;3: 50-53
101. Akyüz G, Kuğu N, Doğan O, Özdemir L. Bir psikiyatri polikliniğine başvuran evli kadın hastalarda aile içi şiddet, evlilik sorunları, başvuru yakınması ve psikiyatrik tanı. Teni Symposium 2002; 40 (2): 41-48

102. Statistics Canada. Justice Statistics Division. Homicide in Canada: A Statistical Synopsis Ottawa 1982; 128-130
103. Unicef. İstismarın En Büyüğü: Kadına Yönelik Şiddet, Dünya Çocuklarının Durumu 1995; 80
104. Güneş G, Kaya M, Pehlivan E. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Ailelerinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Bir Araştırma. Toplum ve Hekim 2000; 15 (5) : 391-397
105. Yıldırım, A. Sıradan Şiddet, Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları Boyut Matbaacılık, Ankara, 1998; 36-88, 201
106. Hafford, M. Family Violence: Challenging Cases for Probation Officers, Federal Probation 1991; 12-71
107. Kurçer, M.A., Güneş G., Genç M. Malatya'da Sosyoekonomik Düzeyleri Farklı İki Ayrı Bölgede Evli Kadınlara Yönelik Aile İçi Şiddet ve Etkileyen Faktörler. Sağlık ve Toplum Yıl 9 Sayı: 3, Temmuz-Eylül 1999; 34-37
108. Bilir Ş, Arı M, Dönmez NB. 4-12 yaşları arasında 16.000 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme. Çocuk Gelişimi ve Eğitim Dergisi 1986; 1 :7-14.
109. Oral R, Yavuz Ş, Can D, Kutlugün A, Genç I. Bir Çocuk Psikiyatrisi Polikliniği'nde Kötü Muamele Edilen Çocuk Sıklığı. Çukurova Üniv. Tıp Fak. Dergisi 1997; 22:137-144
110. Cannon, B.K., Kahn, J. Interviews with Adolescent Parents: Looking At Their Needs, Children Today. Papt-Oct, 1979; 17-19.
111. Lugton, S. The Birth of an Infant and the Unconscious Balance of Marriage, A Clinical Example. Journal of Social Work 1984; 8 (1) : 35-47

11. ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında Sivas ili Koyulhisar ilçesi Sarıharman Köyü'nde doğdum. İlkokulu burada okudum. Orta ve lise öğrenimimi Elazığ'da tamamladım. 1988 yılında İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesine girdim ve 1994 yılında mezun oldum. Erzincan ili Refahiye ilçesi Devlet Hastanesinde 5 yıl görev yaptım. 1999 yılında YYÜTF. Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Anabilim Dalında ilk asistan olarak ihtisasa başladım. Evli ve iki çocuk babasıyım.

12. ANKET FORMU:

- 1-Kaç yaşındasınız? _____
- 2-Kaç yıldır evlisiniz? _____
- 3-Kaç çocuğunuz var? _____
- 4-Ne işle meşgulünüz? _____
- 5-Oturduğunuz ev? 1.( ) Kira 2.( ) Kendi mülkü 3.( ) Lojman 4.( ) Diğer _____
- 6-Eşiniz çalışıyor mu? 1.( ) Hayır çalışmıyor 2.( ) Evet [İşi: _____]
- 7-Aylık geliriniz? _____
- 8-Öğrenim durumunuz? 1.( ) Okuma yazma bilmiyorum 2.( ) Okur yazarım 3.( ) İlkokul
4.( ) Lise 5.( ) Üniversite
- 9-Eşinizin öğrenim durumu? 1.( ) Okuma yazma bilmiyorum 2.( ) Okur yazarım 3.( ) İlkokul
4.( ) Lise 5.( ) Üniversite
- 10-Evde kimlerle yaşıyorsunuz? 1.( ) Anne 2.( ) Baba 3.( ) Eş 4.( ) Çocuk/lar
5.( ) Büyükanne 6.( ) Büyükbaba 7.( ) Anneanne 8.( ) Dede 9.( ) Akraba/lar
10.( ) Torun/lar
- 11-Sigara kullanıyor musunuz?: 1.( ) Şu ana dek 100 adetten az sigara içtim
2.( ) Halen günde ___ adet sigara içiyorum
3.( ) Hiç sigara içmedim
4.( ) Sigarayı ___ yıl önce bıraktım
- 12-Evde sigara içen var mı? 1.( ) Yok 2.( ) Var (Lütfen belirtiniz)

Sigara İçen	Ne Kadar İçiyor	Kaç Yıldır İçiyor
	Günde adet	Yıl
	Günde adet	Yıl
	Günde adet	Yıl

- 12-Evde alkol alan var mı? 1.( ) Hayır 2.( ) Evet [Lütfen belirtiniz _____]
- 13-Eşinizle evlenme biçiminiz nedir? 1.( ) Medeni nikah 2.( ) Dini nikah 3.( ) Her ikisi de
- 14-Eşinizle nasıl evlendiniz? 1.( ) Birlikte karar vererek
2.( ) Görücü usulü ile
3.( ) Arkadaşlarımızın aracılığı ile
4.( ) Kaçarak evlendik
5.( ) Diğer _____
- 15-İlk hamileliğinizde kaç yaşındaydınız? _____
- 16-Evliliğinizde ekonomik sıkıntı çektiniz mi? 1.( ) Evet, yaşadım 2.( ) Hayır, yaşamadım
- 17-Aile içinde size karşı kaba kuvvet kullanır mı? 1.( ) Sık sık 2.( ) Ara sıra 3.( ) Çok az 4.( ) Hayır
- 18-Şiddet kim tarafından yapılıyor? _____
- 19-Aile içinde sevgi göstermeme, devamlı eleştirme, kıskançlık, reddetme, küçümseme, alay etme, bağırma, korkutma vs. gibi durumlarla karşılaştığınız olur mu?
1.( ) Sık sık 2.( ) Ara sıra 3.( ) Çok az 4.( ) Hiç olmaz
- 20-Aile içinde ekonomik kaynakları tehdit ve yaptırım aracı olarak kullanma, maaşınıza el koyma, harçlığınızdan kısma, çalışmanıza izin vermeme vs. gibi durumlarla karşılaştığınız olur mu?
1.( ) Sık sık 2.( ) Ara sıra 3.( ) Çok az 4.( ) Hiç olmaz
- 21-Eşinizin size cinsel bir eşyaymış gibi davrandığı, aşırı kıskançlık yaptığı, başka kadınlara ilgi gösterdiği, kabaca cinsel ilişkiye zorladığı olur mu?
1.( ) Sık sık 2.( ) Ara sıra 3.( ) Çok az 4.( ) Hiç olmaz
- 22-Evinizde önemli kararları kim alır? 1.( ) Eşimin ailesi 2.( ) Eşim ve ben 3.( ) Eşim
4.( ) Ben 5.( ) Benim ailem 6.( ) Diğer _____

- 23-Eşinizle cinsel yaşamınızdaki paylaşımınız nasıldır? 1.( ) Çoğunlukla iyidir
2.( ) Kısmen iyidir
3.( ) Kötüdür, sorumlusu ben değilim
4.( ) Kötüdür, sorumlusu benim
5.( ) Kötüdür, sorumlusu ikimiziz
- 24-Eşinizle aranızda problem var mı? 1.( ) Yok 2.( ) Ara sıra 3.( ) Devamlı
- 25-Eğitiminiz sırasında okulda sözlü (bağırma, azarlama,hakaret etme vs.)şiddete maruz kaldınız mı?
1.( )Hayır 2.( )Evet
- 26- Eğitiminiz sırasında okulda fiziksel (tokat, sopa vs.) şiddete maruz kaldınız mı? 1.( )Hayır 2.( )Evet
- 27- Çocukluğunuzda aileniz tarafından hiç dövüldünüz mü?
1.( ) Sık sık 2.( ) Arada bir 3.( ) Çok az 4.( ) Hiç
dövülmedim
- 28-Çocuğunuzu döver misiniz? 1.( ) Sık sık 2.( ) Arada bir 3.( ) Çok az 4.( ) Hiç
dövmedim
- 29-Eşiniz çocuklarınızı döver mi? 1.( ) Sık sık 2.( ) Arada bir 3.( ) Çok az 4.( ) Hiç
dövmez
- 30-Çocuklarınız yaramazlık yaptığında aşağıdakilerden hangisini yaparsınız?
1.( )Açıklama ikna etme 2.( )Azarlama utandırma 3.( )Cezalandırma yoksun bırakma 4.( ) Korkutma
- 31- Çocukluğunuzda yaramazlık yaptığınızda size nasıl davranırdı? 1.( ) Yumuşak davranır, öğüt
verirdi
2.( ) Sinirlenir azarlarlardı
3.( ) Döverlerdi
4.( ) Cezalandırırlardı
- 32-Sizce çocuklar yaramazlık yaptıklarında dövülmelimi? 1.( ) Evet 2.( ) Hayır, hiçbir zaman
- 33-Eşinizin çocuklarınızla ilişkisi nasıldır? 1.( ) Yakından ilgilidir
2.( ) Özel durumlar dışında pek ilgilenmez
3.( ) Onlara karşı katıdır ve sık sık döver
4.( ) Diğer belirtiniz _____
- 34-Çocuklarınız için uygun olanı belirtiniz?

Sıra	Cinsiyet	yaş	Ne işle meşgul	Okul ve sınıf
1				
2				
3				
4				
5				
6				

- 35-Şiddetle ilgili ne düşünüyorsunuz?: 1.( )Yapılmamalı 2.( ) Gerektiğinde yapılabilir
3.( ) Diğer: _____

**EC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**